

CERNAUTI

P. 11. 132

SEPTEMBRE-DECEMBRE 1939

An. XIV

FĂT-FRUMOS

Nr. 5-6

ARTĂ
LITERATURĂ

DIRECTOR :
LECA MORARIU

ȘTIINȚĂ
VIAȚĂ SOCIALĂ



EMINESCU

LITERATURĂ - ARTĂ - ȘTIINȚĂ - VIAȚĂ - SOCIALĂ

FĂT=FRUMOS

LITERATURĂ – ARTĂ – ȘTIINȚĂ – VIAȚĂ SOCIALĂ

CERNĂUȚI AN. XIV 1939



SUB PRESĂ:

REVISTA „FOND ȘI FORMĂ” An. II 1939

BULETINUL „MIHAI EMINESCU” An. XI 1940

Pentru tiparul *N=rului Eminescu*, Ex. Sa d. Rezident Regal
George Flondor a contribuit cu suma de 3.000 lei.

• CUPRINSUL ANULUI 1939

Versuri

Beuca-Costineanu Sever, *Sucevi* 66.
 Bosch Artur, Din *St. O. Iosif*, traduceri: *Doina* 54, *Künstler* 58 și *Drei Genossen* 70; din *Vlahuță*: *Vor dem Muttergottesbild* 79; din *Coșbuc*: *Das schöne Nachbarskind* 86; din *Eminescu*: *Mondhell ist die Nacht* 131.
 Cârdei Adelina I., *Răsărit* 21; *Spre trist amurg*... 33; *Pe colina din Suceava* 56.
 Cârdei Ioan, *Unei statui elene* 36; *Plecările* 57; *Băi de soare* 59; *Sonet macabru* 64.
 Drosdowski Georg, *Warum wiegst du dich o Wald?* (trad din *Eminescu*) 145.
 EMINESCU, *Cătră Veronica Micle*, 116, 118.
 L. A., *Floarea uitării*, trad. din *Em. Geibel* 45.
 Veronica Micle, *Singură*... 135; *Ar fi destul*... 137; *A murit, iubirea*... 152;
Pe-al meu gând... 154.
 Sânger Aurel V., *Vedenii* 60.
 Scheibler Reinhold, *Gebet* (trad. din *Goga*) 24.
 Voevidca George, *Cântec* (trad. din *Heine*) 99.
 Populare — culese de Octavia Lupu-Morariu 47, 104.

Proză beletristică

ISPIRESCU P., *Viața și faptele lui Vlad-Vodă Țepeș* [Pagini inedite] 87.
 Scheibler Reinhold, *Die Kindheitsgasse* (trad. din Ionel Teodoreanu) 25.

Proză științifică

Alexandrescu Vasile, *Pentru Cazania, Mitropolitului Varlaam* 100.
 Balan Teodor, *Răspuns d=ui Al. Vitencu* 93.
 Bogdan-Duică Gh., *Eminescu și Rossi* 117; *Scrisoare=ciornă a lui Eminescu* (1878) — 136.
 Comăneșteanu C., *O cronică familială* 60.
 EMINESCU, *Scrisoare=ciornă* (din Faur 1878) 136.
 Gheorghian Cornelii, *Domnița Aglaia și pictorul Bucevschi* 55.
 I. și Ch. *Reflexiuni din actualitate pe marginea lui Eminescu* 132.
 Iroaie Petru, *Somnul, vameș vieții* 153; *Spontaneitatea poetică la Vlahuță* 71;
Pentru „Puiul” lui Brătescu-Voinești 110; *M. Sadoveanu, Ochiu de urs* (Recenzie) 105; *Ionel Teodoreanu* 33; *I. Teodoreanu, Fundacul Varlamului* (Recenzie) 42.
 Lupu Olimpia, *Lacrimi (de durere și de veselie) cari le-am cășunat lui Iraclie Porumbescu* 64.
 Luța Dr. Petre, *Pe urmele lui Bucevschi* 57.
 Mandiuc-Doroftei Valcria, *Tudor Pamfile* 80.
 Morariu Constantin, *Scrisoare inedite* (1902) 20.
 Morariu Leca, *Ispirescu, Viața și faptele lui Vlad-Vodă Țepeș* 87; *Bucovina lui Iacob Negruzzi* 1; *La steaua care=a răsărit*... (Eminescu) 113; *Folcloristul Eminescu* 155; *Eminescu „și Leopardi”* 155; *Eminescu, suferă la Teatrul Național, București* 156; *Artistismul lui G. Jim Călinescu* 156; *G. Călinescu, destăințat prin sineși* 156; *Tatăl lui T. V. Ștefanelli* 110; *Șt. O. Iosif, Edifiu definitivă* (sic)... de Ș. Cioculescu (Recenzie) 38; *Pentru Dr. Octavian Ispesciu* 46; *Altă versiune* (din „Kindheitsgasse” a lui Teodoreanu) 109; *Inconștiență bio=bibliografică* 45; *Institutul de literatură* 73; *De=ale noastre* 58, 104; *Băja!* 71; *Dorul românesc* 110; *Vrednicie bucovineană: So=cietatea „Ciprian Porumbescu”* 49.
 Morariu-Lupu Octavia, *Eminescu în muzică* 158.

- Morariu Victor, *Marie Eugenie delle Grazie despre Români* 21; *Prima traducere germană a „Luceafărului”* 118.
 Pop Augustin Z. N., *Reamintindu-l pe Al. Grama și pe Aron Densusianu* 138;
O, rămâi! 159.
 T. Al., *Leca Morariu, Pagini germane I* (Recenzie) 37; *Leca Morariu, Pagini germane II* (Recenzie) 108.
 Vasiliu Aurel, *Asemănări între doi adversari* 145.
 Vitencu Al., *T. Balan, Documente bucovinene* (Recenzie) 66.
 Zaharia E. Ar., *Pentru estetica rimei* 46; *Erori (fie și de tipar!)* 46; *I. Bianu, nu Delavrancea* 46; *Între Creangă și Gh. Baronzi* 111.

Cronică

- Bardeș L., *Bucovina — lui Eminescu* 160.
 Cârdei Ioan, *Agape Cernăuțene...* (Versuri) 47.
 Morariu Leca, *Vrednică înfățișare a lui Creangă* 72; *Acelaș indoielnic „filosof”* *Lucian Blaga* 72; *Acelaș sui generis Karl Kurt Klein!* 111; *Noile și tinerile „Convorbiri literare”* 72; *Două decenii de Bucovină „realipită”* 48; *Vechea trăinicie a culturalității bucovinene* 48; *Răboj* 48, 72; *Un mare capitol de viață artistică* 48; † *Grigore Pantasi* 111; *Lucian Balan* 111; *Dorohoiul românesc* 111.
 Popescu C. I., *Triumf al vredniciei bucovinene* 47; *„Fond și formă”* 47; † *Costică Lupu* 47.
 Popescu Elena, *Monument Eminescu* 159.

Varia

- Texte românești la piese muzicale străine 45.
 Pentru ineditel lui C. Porumbescu — pag. 4 copertă Nr. 3 și pag. 112.
 Binevoitorii noștri — pag. 3 copertă Nr. 1—2.
 Bibliografie — pag. 4 copertă Nr. 1—2, 3, 4 și 5—6.
 Dela administrația „Făt-frumos” — 48 și pag. 3 copertă Nr. 3 și Nr. 4.

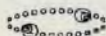
Ilustrații

Eminescu — copertă Nr. 5—6; Veronica Miclă 151; Autograf al elevului Eminescu (1865) — 129; Teii „Eminescu” și biserița dela Ipotești, odată... 115; Casa Eminescu dela Ipotești, dăruită în Iulie 1924 — 119; Școala primară Cernăuțeană cercetată (1858—1860) de Eminescu 123; Liceul Cernăuțean cercet. (1860—63) de Eminescu 147; Cernăuțul din cam timpului elevului Eminescu (1865) — 133; Ionel Teodoreanu 32; G. Voevidca 99; Document bucovinean din 1720—97; Ed. Caudella 51; † Costică Lupu în „Moș Ciocârlan” (29 și 30 Martie 1931) — copertă Nr. 3; Din activitatea soc. „C. Porumbescu”: *Printul Epaminonda* (Șt. Pavelescu) și baletul Turcoaiceilor 52; *Harpagon* (E. Chirovici) 53; *Năpasta* Act. II — 81; *Cuicul lui Pepelea* Sc. 1 — 85; Epaminonda Bucevschi, elev la Belearte, Viena 61; Ep. Bucevschi, *Țigănuș* — copertă Nr. 1—2; N. Barabás, *La țârg* — copertă Nr. 4. — Vignete 63, 78, 135 și 144.

Atenție! Adaos!

În *Cuprinsul pe Anul 1938* a rămas nemenționat:

La **Proza științifică**: Leca Morariu, *Răboj* 175 (și despre superficiala editare a lui Slavici prin *Scarlat Struțeanu*) — și la *Cronică*, acelaș *Răboj* 175.



CERNĂUȚI

SEPTEMBRIE—DECEMBRIE 1939

An. XIV

FĂT-FRUMOS

Nr. 5-6

ARTĂ
LITERATURĂDIRECTOR :
LECA MORARIUȘTIINȚĂ
VIAȚĂ SOCIALĂ

La steaua care-a răsărit . . .

La steaua care-a răsărit
 E-o cale-atât de lungă
 Că mii de ani i-au trebuit
 Luminii să ne-ajungă...
 (Eminescu)

La Steaua-Eminescu, care a răsărit în plaiul românesc acu vre-o șase-șapte decenii, e-o cale atât de lungă, încât abia în zilele noastre prindem a bănuî ce-a fost, ce este Eminescu.

De pildă! Nu prea obișnuita lui fire de ins singuratec, chiar din copilărie îl sortia să întâmpine pas de pas, și chiar la ai săi, mai puțină înțelegere. Covârșit de lumea simțurilor și gândurilor sale „abia 'nțelese“ dar „pline de 'nțelesuri“ (*Trecut-au anii . . .*), s'a ținut mai mult arazna. Copil fiind, cu zilele și cu nopțile chiar, se afundă prin codrul Ipoteștilor.

Înfrățirea lui cu „codrul, dragul codru“ (*Călin VII*), în care „parecă și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă“ (*Călin VII*) și unde dânsul a auzit cum „noaptea se trezește glasul vechilor păduri“ (*Lasă-ți lumea . . .*), înfrățirea cu vraja firii — înfrățire pe viață — de aice a luat ființă. Dar și de altcum, bogata moldovenie care înfloria atunci pe Botoșănenele meleaguri, face ca drumul dela școala Cernăuțeană până la Ipotești să nu-i poată fi prea lung minunatului copil Mihai Eminovici.

Când apoi vin alte ispite, nu pregetă să fugă chiar din băncile școlii pe urmele cutărei trupe de teatru românesc. Prea cuvântaseră și cântaseră românește crainicii Țării slobode în *străinătatea* Cernăuțeană (*Din străinătate*) și prea izbucnise năvalnic în cel ce era să devină cântăreț al iubirii, chemarea către „o artistă“ (*La o artistă*).

Copilandru abia, se învrednicește a cunoaște din plin o bună

P.11-132

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ

Fond „G.T.K.“

2A-866

bucată din pământul românesc. În Ardeal, dârzenia-i valahă, i se ațâfă și mai mult. „Sufletul omului e ca un val — sufletul unei națiuni e ca un ocean“ (*Geniu pustiu*) va medita dânsul. „Compatrioți, vă mulțumim pentru ura voastră seculară“ (*Geniu pustiu*) va fi răzvrătul lui Eminescu față de căinoșenia maghiară. Primele stihuri, le-gate poate pe vremea popasurilor din școlile bucovinene, în „Familia“ Ardeleanului Iosif Vulcan și le dă 'n vileag. Călit în soarele și 'n șfioaltele Ipoteștene, și 'n valurile și 'n vânturile hoinărelilor sale, se 'mpacă foarte curând cu răstriaștea sărăciei. Ba 'n avuția-i sufletească, — traiul neaverii pare a-i fi fost chiar un fel de trebuință, de „dulce pace“ :

În odaie prin unghere
S'a țesut păinjenis
Și prin cărțile în vravuri
Umblă șoarecii furis.

În această dulce pace
Îmi ridic privirea 'n pod
Și ascult cum învelișul
Dela cărți ei mi le rod...

Povestea mai vrea apoi să ni-l arate pe hoinarul Eminescu, cam de 18 ani vârstă, la Giurgiu, cetind în gura mare din cutare poet german, în ieslele unui grajd — pentruca aminte să ne fie că din umilința ieslelor a mai purces cândva Cineva...

Mare strădania și mare izbânda bunului căminar Gheorghe Eminovici, tatăl lui Eminescu, de a-l fi putut hotări pe încărnatul hai-hui să se întoarcă temeinic și 'n lege la școală. Tânărul *Eminescu*, războtezat ¹⁾ așa (din *Eminovici*) de același Iosif Vulcan, urmează a-și potoli, la Viena și la Berlin, neistovitul și nesfârșitul și uimitorul și uluitorul său nesaț de carte. Învăță însă, nu de dragul foloaselor de toate zilele; învăță de dragul învățatului. Și oricât s'a zbatut un Titu Maiorescu să-l ridice dascăl într'un scaun de profesor universitar la Iași, Eminescu nu s'a dat urnit din cotlonul strălucitei sale modestii.

„Mai apoi ai venit la Iași, tot modest și strălucit“ — îi scrie cândva Veronica Micle, ajutându-ne astfel să depănăm adevăratul fir de aur al vieții lui Eminescu. La Iași zilele i-au fost însoțite mai ales de două ființe: de vrednica și consânzeana Veronică Micle și de minunea de moșnean moldovan Ion Creangă. Dar ca să-și agonisească traiul s'a dat unor meserii cari, deși puteau fi, n'au prea fost de el! Și n'au fost, pentrucă, om de-o neistovită putere de muncă,

¹⁾ Bănuim că, o clipă, a șovăit pela — cam deochiatul — războtez *Eminescu* (vezi Buletinul „Mihai Eminescu“ VIII 1938, 14), pentru care însă, din fericire, și din fina lui intuiție, nu s'a putut hotări.

cum se găsia, Eminescu mai avea „păcatul“ de-a fi, oricând și oriunde, și om al faptei depline. „Nu era câte odată în stare să-și deie seama dacă a mâncat ori nu, dar nu uita niciodată să-și facă datoria“ — mărturisește Slavici. Și-a fărâmițat deci munca cu slujba de bibliotecar, de revizor școlar și de gazetar. Încurcat de boieroșii săi prieteni în politică, a secerat apoi politicească răsplată : Izgonit, aruncat pe drumuri ! Și ce răspuns a știut să deie atunci Eminescu ?



Teii „Eminescu și bisericuța dela Ipotești, odată....

Urmașii noștri „nu vreau să aște c'am suferit de foame din pricina fraților mei. Sânt prea mândru în sărăcia mea“...

Și totuși cât de bărbătește putea Eminescu să 'nfrunte minciuna cât de haiducește știa să croiască în orcine, orcât de „sus“ ar fi fost pus, când acel oarecine îl învinuia că nu și-ar fi împlinit datoria, când acel necineva se încumeta să-l îndemne de-a nu fi cinstit ! Ce mai învățătură de moldovenească cuviință i-a fost dat să primească advocățelului Mircea, când i-a cerut lui Eminescu să scrie laude ne-

meritate unui biet primar de municipiu! Și lecția aceasta Eminescu o administra bineștiind că rămâne fără casă, fără masă.

Isprăvindu-și astfel rostul la Iași, se ia pe urma cărdașilor săi *Junimiști*. La București se 'ngroapă iarăși și de istov, până la cumplita sa nenorocire din 1883, în gazetărie. Cinci ani și jumătate de schingiuire la ziarul „*Timpu*l“. Amarul cel mai crunt în această sa lahorie (și totuși atât de cinstită și sfântă trudă) va fi fost, cum glăsuște el către Veronica Micle, că: „N'am repaosul senin... pen-truca să mai pot lucra și altceva decât politică...“ Iar geamătul celui de moarte trudit, se mai descarcă în desnădăjduitul oftat, spus aceleiași mai presus de toate și unice Veronica Micle: „Aștept telegramele..., ca să scriu iar, să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt și n'aș mai fi ajuns să trăiesc!“

Și totuși, Eminescu, fiind tot Eminescu, chiar și din răstignirea lui dela „*Timpu*l“, ce nu ne-a dat? O știm astăzi! Precum, îndeobște, abia astăzi prindem a-l ști pe adevăratul Eminescu, care — întocmai ca *steaua* de dânsul cântată și răsărită acu „mii de ani“, dar abia astăzi în stare „să ne-ajungă“ — abia astăzi, în zilele noastre ajunge la vederea ochilor noștri!

O vedem așadar și din umbrirea sa dela „*Timpu*l“, *Steaua* Eminescu, răsărind lumină din lumină, lumină pururi-vie Neamului românesc, lumină în semnul adâncului și sfântului său tâlc: „Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul!...“ **Leca Morariu**

ooo○ooo

Cătră Veronica Micle

*Nu mă iubi... Ca robul să fiu pe lângă tine,
De-i trece, 'mi plec pleoapa pe-a ochilor lumine,
Desmoștenit de toate, la lume abdicând,
Să nu-mi rămână'n minte decât un singur gând:
C'am aruncat o viață, cu dânsa — lumea'ntreagă,
Păstrându-mi pentru mine durerea că-mi ești dragă;
În veci dup' a ta umbră eu brațele să'ntind
De-al genei tale tremur gândirea să mi-o prind;
Să-mi razim a mea frunte de zidurile goale,
Atinse de-umbra dulce a frumuseții tale...
Ferice de aceia ce n'au mai fost să fie,
Din leagănul căroră nu s'au durat sicrie!
Să fiu așa ca dânsii, ca unda ce scânteie,
Ca lacrima ce-o varsă zădarnic o femeie,
Pe mări și pe corăbii stăpân să fie vântul,
Pe numele-mi uitarea, pe inima-mi pământul!*

M. Eminescu

(După vol. *Dragoste și poezie* ed. O. Minar, 171)

ooo○ooo

Eminescu și Rossi¹⁾

„Timpul” din 1 Ianuarie 1878 anunța că comandatorul *Ernesto Rossi* va da 14 reprezentațiuni (în București):

1. Shakespeare, *Romeo și Julieta*, *Othello*, *Hamlet*, *Regele Lear*, *Richard III*, *Macbeth*.

Apoi :

2. Rotti, *Doi sergenți* (dr.).
3. Dumas, *Kean* (dr.).
4. Delavigne, *Ludovic XI* (tr.).
5. Pellico, *Francesca da Rimini* (tr.).
6. Schiller, *Amore și Cabala*.
7. Scribe, *Colomia* (com.).
8. Giacometti, *Moarte civilă* (dr.).
9. Hugo, *Ruy-Blass* (dr.).

Până 'n 16 Februarie, Rossi jucase pe Shakespeare (afară de *Romeo*). În 16 Febr. *S(lavici)* îi scrisese o dare de seamă *ideală*; moftagiile moderni ai criticei și-ar putea lua pildă despre cum se descrie ființa unui actor și raportul lui cu publicul.

Slavici a formulat, desigur, impresiile întregii redacții (pline de literați) a *Timpului*.

O probă, deși nu directă, este fraza lui Eminescu din mptul. 2255, f. 314: „Dela venirea lui Rossi, serile *toate* ale săptămânii sunt prinse”. Și el (Eminescu) era mereu de față. Tot acolo: „Junimii de aici i s'a stricat rostul cu Rossi. *Până la venirea acestui genial actor*, țineam regulat Vinerile ședințe, în cari s'a(u) citit aforismele lui Schopenhauer, capitole din Bălcescu, o nuvelă a lui Slavici *Gura satului (reizend)*, o traducere în versuri a lui *Ruy-Blass* (Olănescu), apoi versurile mele, ce vi le trimit; c'un cuvânt *Junimea* de aici a mers până' acum strună”.

Rossi a moleșit struna literară.

Citatele despre Rossi sunt luate din ciorna²⁾ unei scrisori, *care acum se poate data*: Filele 312—314 sunt din 1878, Februarie sau începutul lui Martie; și sunt adresate unui iubit prieten, junimist din Iași. („Spun drept că n'aveam de gând a mai tipări versuri”, etc)³⁾.

Gh. Bogdan-Duică

¹⁾ Din eminescologia inedită a lui Gh. Bogdan-Duică, păstrată în mapa redacției noastre.

²⁾ Vezi-o în pagina 136—137.

³⁾ Poeziile trimise în acea scrisoare au fost, de sigur, cele din *Convorbiri* (1 Martie 1878): *Povestea codrului*, *Povestea teiului*, *Singurătate* (împreună cu *Departa sânt de tine*). Cum scrisoarea a cerut ca tipărirea să se facă fidel, este de admis că aceste poezii sunt eminesciane-purissime.

Gh. B.-D.

Cătră Veronica Micle

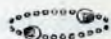
Dacă în mintea mea nebună
Clădesc palate 'mpărătești,
În care văd frumoase zâne
Cu ochi ca zările cerești —

E că, de mult, biata bunică
M'a învățat povești cu zmei,
Și cu palate și cu zâne
Cum auzise'n vremea ei.

De-atunci le-am îndrăgit pe aceste
Frumoase fete de 'mpărat,
Cu părul blond, cu ochi albaștri...¹⁾
E greu să uit ce-am învățat!

M. Eminescu

(În vol. *Dragoste și poezie*, ed. O. Minar 118)



Prima traducere germană a „Luceafărului“

Este a colaboratoarei și prietinei Carmen Sylvei, Mite Kremnitz, „*Rumänische Dichtungen*“, apărută în trei ediții (la 1881, 1882 și 1889), ceea ce e „dovada unui ritm destul de accelerat, mai cu seamă fiind vorba de traduceri și încă de poezii ale unui popor puțin cunoscut în expresiile sale sufletești“ — cum ni se spune în studiul lui I. E. Torouțiu „Eminescu în literatura germană“ din monumentalul volum comemorativ al „Convorbirilor literare“, anul LXXII, nr. 6—9, Iunie—Sept. 1939, pag. 1405.

Arătam de curând, în fasc. 17 a Buletinului „Mihai Eminescu“, valoarea unei alte traduceri, a lui L. O. Fischer, apărută la 1889, „contribuție serioasă la rezolvirea problemei“ — pe care în zilele noastre a reușit s'o dea, aproape integral, d. Reinhold Scheibler (vezi studiul nostru „Luceafărul în nemțește“ în același Buletin, pag. 4—9, 1931 și 1932).

În cele următoare vom vedea că Mite Kremnitz, dacă are strofe reușite, în total lasă mult de dorit, oricât i-am acorda circumstanțele atenuante ale primei încercări.

Insistând asupra numeroaselor neajunsuri, vom întrebuința în-

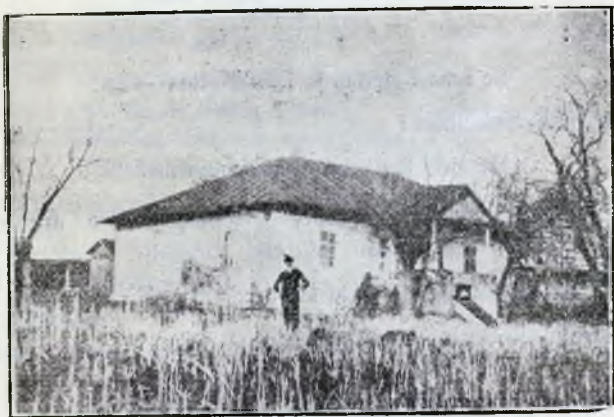
¹⁾ Ca... Veronica Micle! (Nota redacției).

deosebi metoda de a o pune în paralelă cu Scheibler, dar și cu ceilalți traducători.

Deci să cetim.

Es war einmal, wie's Märchen melden,
Es war, was nie gewesen,
Vom Stamme kaiserlicher Helden,
Ein Mädchen auserlesen.

Im Elternschloss war nur die Eine,
Sie glänzt, wie auch den Fernen
In heil'ger Schaar die Engelreine,
Der Vollmond zwischen Sternen.



Casa—Eminescu dela Ipotești, dărâmată în Iulie 1924

Chiar în strofa a doua ne împiedicăm de rima — umplutură *Fernen*, din cauza căreia a rămas netradus versul „Și mândră'n toate cele”.

Sie schritt hervor aus hohen Bogen,
Wo dunkle Schatten harften,
Zum Erker ward sie hingezogen,
Des Abendsterns zu warten.

Iată-l acum pe Scheibler :

Aus prunkender Gewölbe Nacht
Tritt sie mit flinken Füßen
Zum Erker, wo sie voller Pracht
Der Abendstern will grüßen.

În versul prim, Mite Kr. greșește întrebuintând *topica prozaică*, pedantă : subiect, predicat, circumstanțial, în loc de a menține *topica poetică* a originalului, care începe cu circumstanțialul, cu *imaginea* :

„Din umbra falnicelor bolți“ și pe care o mențin, și Scheibler și ceilalți :

Aus heurer Hallen Dunkel lenkt . . . (Schroff)
 Vom Schatten stolzer Bogen geht (Botez)
 Aus hoher Erker Schatten sacht (L. V. Fischer ¹⁾)

În strofa a 5-a, — piatră de încercare a traducătorului e menținerea plastice *repetări* :

Il vede azi, îl vede mâni.

M. Kr. n'o are :

Sie sieht ihn heut und morgen wieder

ca și Botez :

So schaut sie ihn in jeder Nacht ; —

o menține însă Scheibler :

Sie sieht ihn heut', sieht morgen ihn.

La fel, cu aceleași cuvinte, Fischer, dar o are și K. F. Richter ²⁾ :

Sie sah ihn gestern, sieht ihn heut'.

O strofă din cele mai intuitive e :

Și cât de viu s'aprinde el
 În ori și care sară,
 Spre umbra negrului castel,
 Când ea o să-i apară.

M. Kr. o traduce întortochiat, greoiu :

Allabendlich hat er entsandt
 Sein Licht so hell an Keinen,
 Wie an dies Schloss am Meeresstrand,
 Wo sie ihm sollt' erscheinen.

În schimb, strofa următoare e din cele deplin reușite :

Auf ihren Spuren Schritt für Schritt,
 So gleitet er ins Zimmer,
 Sein Strahl webt, wo er glitt,
 Ein Netz aus lauter Flimmer.

¹⁾ Despre acesta, vezi studiul nostru *Cincvantenarul unei traduceri germane a „Luceafărului“* (în Buletinul „Mihai Eminescu“ fasc. 17, 1939).

²⁾ Vezi studiul nostru „*Luceafărul*“ în nemțește. Traducerea d-lui Konrad Richter, (în „Mihai Eminescu“, fasc. 15, 1937).

Și iată acum, chiar patru strofe izbutite, constituind o culme :

Und durch die Spiegel giesst sein Licht
Auf die Gestalt sich nieder,
Bewacht ihr schlafendes Gesicht,
Das Zucken ihrer Lider.

Sie lächelt ihn im Schläfe an,
Er zittert leis' im Spiegel;
Er folgt ihr bis in Traumeshahn
Und löst der Seele Siegel.

Sie spricht zu ihm aus tiefster Ruh
Und seufzt, als wenn sie weine :
Gebieten meiner Nächte, du,
Erscheine, ach erscheine !

O gleit' herab, mein Abendstern,
Auf deines Strahls Gewebe,
Ich öffne Haus und Herz dir gern,
Erleucht' mich, dass ich lebe !

„Löst der Seele Siegel“ pentru „De suflet să se prindă“ e o substituție fericită, dar o imagine datorită rimei ; iar „Erscheine, ach, erscheine“ ! redă repetarea „De ce nu vii tu ? vină !“ — pe care ceilalți au neglijat-o.

Dar iată aceleași patru strofe la Scheibler :

Zum Spiegel jetzt sein Strahl hinstrebt
Und trifft, zurückgesendet,
Ihr Auge, das geschlossen bebt,
Ihr Antlitz, abgewendet.

Astfel Schbl. s'a oprit și asupra epitetului „fața ei *întoarsă*“ pe care M. Kr. îl neglijează, precum tot dânsul a prins importanța epitetului, atât de sugestiv : „ochii mari, *bătând închiși*“, pentru care însă traducătoarea are măcar „Zucken“. Scheibler continuă :

Sie sieht mit Lächeln durch den Raum
Sein Licht vom Spiegel rinnen
Er leuchtet tief in ihren Traum,
Ihr Herzlein zu gewinnen.

Sie spricht zu ihm im Schlummer sacht
Und seufzt so schwer beklommen :
„O, süßer Herrscher meiner Nacht,
Warum willst du nicht kommen ?“

Steig' nieder, sanfter Abendstern,
Im Strahl magst abwärts schweben ;
Ich öffne Haus und Herz dir gern,
Erleuchte mir mein Leben !

Dar dacă am putut înregistra patru strofe reușite, de aci încolo căderile prevalează.

Iată chiar strofa ce urmează :

El asculta tremurător,
Se aprindea mai tare
Și s'arunca fulgerător,
Se cufunda în mare.

M. Kr. :

Er horchte zitternd auf ihr Wort
Dann warf er sich herunter,
Er, der gegläntzt am Himmel dort,
Im Meere taucht er unter !

E omis tot ce-i imagine, adecă însași esența poetică. Comparăm iar cu Schbl. :

Er hört es zitternd in der Höh,
Entbrennt in heißen Gluten
Und wirft sich blitzend in die See,
Taucht unter in den Fluten.

Apoi :

Și mai departe :

Și apa, unde-a fost căzut,
În cercuri se rotește,
Și din adânc necunoscut
Un mândru tânăr crește

M. Kr. :

Im Wasser, wo er sich verlor,
Sich weite Kreise bilden —
Dann steigt ein junger Held empor,
Aus jenseif gen Gefilden.

Aice, cel care a reușit deplin e Fischer :

Das Wasser, drinnen es versinkt,
Dreht sich im Kreise mächtig,
Und aus der Tiefe Schoß entspringt
Ein Jüngling stolz und prächtig.

Versurile

Un mort frumos cu ochii vii
Ce scânte'e'n afară

M. Kr. le parafrazează mat prin :

Die Augen nur mit lohem Schein
Sind seines Lebens Boten

— unde iarăși Schbl. redă exact și expresiv imaginea din original :

Ein Toter mit lebend'gem Blick,
Der nur nach außen funkelt.

Lamentabilă cădere e apoi „rima“

Damit ich dir mich *nähere*

.....

Erstand ich aus dem *Meere*

pentru :

Să te privesc *aproape*

.....

Și m'am născut din *ape*

În răspunsul fetei, traducătoarea a crezut că e indicat pronumele



Școala primară Cernăuțeană, cercetată 1858—1860 de Eminescu

de reverență — dar atunci trebuia să-l scrie cu inițială mare, pe când în text cetim :

Ja, *ihr* seid schön, wie nur im Traum
Die Engel, wenn wir *beten*, (umplutură pentru rimă!)
Doch *euren* Weg auf Wellenschaum
Werd' niemals ich betreten!

Euer Wort, die Tracht befremdet mich,
Ihr leuchtet ohne Leben,
Denn *ihr* seid tot, lebendig ich,
Euer eis'ger Blick macht beben.

Să admitem că acest „Ihr“ ar fi oarecum motivat, ca formă arhaică, medievală, având în vedere atmosfera de basm, de vechime a poemei, poate și distanța sufletească dintre fată și Luceafăr, în

clipele refuzului ; simțim totuși că l-am fi preferat și aice pe *du*, pe care îl au toți traducătorii ceilalți.

Dar să continuăm.

Ne oprim chiar la strofa următoare.

Trecu o zi, trecură trei
Și iarăși, noaptea, vine
Luceafărul deasupra ei
Cu razele-i senine.

Ein Tag verging, der Tage drei,
Da zog im *Traume* wieder
Der Abendstern *an ihr vorbei*
Und grüßte strahlend nieder.

E una din strofele în parte reușite, căci repetarea verbului, în versul întâiu, își are echivalentul în repetarea lui „Tag“ (totuși era de preferat „Ein Tag, verging, vergingen drei“), iar *grüßte nieder* e o frumoasă amplificare, cu adevărat poetică. „Im Traum“ însă e eroare de interpretare, căci luceafărul îi apare aieva ; eroare e și „an ihr vorbei“, e unul „păcatele rimei“, cum le ziceam în studiul citat.

Ea trebui de el în somn
Aminte să-și aducă
Și dor de-al valurilor Domn
De inim' o apucă.

Sie *schien* im Schlaf, wie *einmal* schon
Voll Sehnsucht sein zu denken
Und wollte, dass der *Himmelssohn*
Sich möchte niedersinken.

„Wie einmal schon“ — iar umplutură ; „schien“ trebuia înlocuit cu „musst“ ; iar „Himmelssohn“ nu e „al valurilor Domn“, care ar putea să fie cel mult „Wellenherr“ (il are Botez) ; dar echivalentul cu adevărat poetic l-a găsit numai Schbl. :

Derweil sie tief in Schlummer ruht,
Muss seiner sie gedenken
Und Sehnsucht nach dem *Herrn der Flut*
Ihr ganzes Sinnen lenken.

Și îndată altă incongruență la M. Kr. : pentru

Iar ceru' ncepe a roti

M. Kr. are :

Dann *rollt* (!) sich laut der Himmel fort

adecă : atunci cerul se rostogolește mai departe !

Nepotrivirile stăruiesc mereu. Ipostasul al doilea, cel demonic, în care se întrupează Luceafărul, la M. Kr. e

Ein *Knab'* im schwarzen Rabenhaar,

— iar :

El vine trist și gânditor

devine, bombastic :

Er naht wie bang vor *Ahnungsschauer* (rimă la *Trauer*).

Dar acum, o strofă în parte reușită :

Dar ochii mari și minunați
Lucesc adânc, himeric,
Ca două patimi fără saț
Și pline de ntunerie

Doch große Augen leuchten ihr
Entgegen mit Gefunkel,
Wie *aller* Leidenschaften Gier,
So voll von grauem Dunkel.

Lipsesc epitetele „adânc, himeric“, atât de esențiale ; iar în loc de „*aller*“ se impunea „*zweier*“.

Strofa aceasta e una din puținele reușite la K. F. Richter :

Die Augen, groß und *rätselhaft*
erglühen tief und schaurig,
wie niegestillte Leidenschaft,
wie ew'ge Nacht so traurig.

Dar iată acum o biruință deplină a traducătoarei :

O vin', în părul tău bălai
S'anin cununi de stele,
Pe-a mele ceruri să răsai
Mai mândră decât ele.

O komm, lass mich dein blondes Haar
Mit Sternen ganz bekränzen,
Du sollst an meinem Himmel klar
Als schönster Stern erglänzen.

Și iar răspunsul fetei, cu *ihr* și *euer* :

Euer grausam Lieben, es zersprengt
Mir meines Herzens *Bänder*,
Euer brennend heißer Blick, er sengt
Mir meiner Augen *Ränder*.

Dacă *Bänder* poate fi echivalentul pentru „A pieptului meu coarde“, *Ränder* e proză anostă.

Cele cinci strofe următoare ale dialogului cu Luceafărul sunt bine, dar apoi :

Și se tot duce... S'a tot dus
De dragu-unei copile,
S'a rupt din locul lui de sus,
Pierind mai multe zile.

Und er verschwand und wandert weit
Riß sich vom Himmel droben
Aus heißer Lieb' zu einer Maid
War er im All *zerstoben*.

— adecă se *spulberase* în univers !

În episodul Cătălin, traducătoarea își permite unele înlesniri, licențe, care însă ne par a fi în notă, încât partea această în total e reușită. Astfel dificultățile versului

Băiat din flori și de pripas
ea le ocolește, substituind :

Er galt als kleiner Favorit.

Am arătat, în studiul citat, cum niciunul din traducători n'a reușit să redea ambele calitative.

Analog, Fischer le rezumă în singurul cuvânt „Glückskind“ Pentru versurile :

Se furișează pânditor,
Privind la Cătălina.

M. Kr. introduce o amplificare, adusă de rimă :

Er lauert dem Fürstenkinde auf,
Möcht' gern mit ihr mal kosen.

Dar apoi, imprecizia „arz-o focul!“

Ans Kreuz könnt' man mich schlagen !

excesivă.

Întrebarea=răspuns a lui Cătălin : „Ce voiu?“, devine :

Ich denk' ja nichts, was ich nicht muss

iarăși, amplificare în notă.

Dar apoi :

Și guraliv și de nimic

e redat insuficient prin :

So plauderhaft, so *nichts* wie ich.

(La Scheibler, cât se poate de adecvat :

Du Plaudermund und Tunichtgut) ;

iar

Și tainic genele îmi plec

nu e

Dann schliess' die Augen ich vor ihm —

ci trebuia să fie

Dann senk' die Wimpern ich . . .

(La Scheibler :

Die Augenlider senk' ich still).

Urmează acea parte a poemei unde fantazia poetului își ia „sborul“ cel mai „sublim“, la propriu și la figurat : sborul Lucea=fărului spre Dumnezeu. Aici fiecare vers e o „piatră de încercare“,

o problemă pentru traducător — probleme care mereu trec dincolo de puterile traducătoarei noastre.

Porni Luceafărul. Creșteau
În cer a lui aripe
Și căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe.

Der Stern eilt seinen Himmelssteg,
Beflügelt durch die Gluten,
Und tausender von Jahren Weg
Durchzieht er in Minuten.

Un cer de stele dedesupt,
Deasupra-i cer de stele —
Părea un fulger ne'nterupt
Rătăcitor prin ele.

Und unter, über ihm, da sind
Nur Himmel, sternbeschieden,
Dem Blitz gleich eilt er, so geschwind
Und so verirrt zu ihnen.

„Der Stern eilt“ e iarăși topică prozaică, lipsită de avânt, căci elementul esențial al imaginii e vijeliosul „porni“; dar tot atât de esențial e „creșteau“ pe care traducătoarea îl omite. Lipsește apoi repetarea *cer de stele* atât de sugestivă, și lipsește epitetul „fulger ne'nterupt“, iar *prin ele* nu e *zu ihnen*.

Și iată încă odată Scheibler :

Es eilt dahin der Abendstern,
Ihm *wuchsen* Sturmesschwingen,
Den Raum, der tausend Jahre fern,
Konnt' er im Nu durchdringen.

Den *Sternenhimmel* unter sich,
Ob sich den *Sternenhimmel*,
Saust wie ein Blitzstrahl fürchterlich —
Er durch ihr dicht Gewimmel.

La M. Kr. e numai asemănarea iuțelii Luceafărului cu a fulgerului, dar e omisă *viziunea*.

În strofa următoare M. Kr. amplifică, adăogându-l la elementul vizual pe cel auditiv :

Și din a chaosului văi
Jur împrejur de sine
Vedea, ca'n ziua cea dintâi
Cum izvorau lumine.

Und rings um ihn, *dumpf dröhnt* der Schlag
Der großen Chaos-Wellen,
Er sah, wie an dem Schöpfungstag
Des Lichtes erste Quellen.

Dacă asemenea îmbogățire ar fi aprobat-o poate și Eminescu însuși, strofa următoare prezintă iar o completă deraiere :

El zboară, gând purtat de dor,
Pân' piere totul, totul.

Er eilt, als wär' das All ein Grab,
Nur frei der Sehnsucht Pfade.

Urmează strofa, pe care, în studiul nostru amintit, am numit-o filosofică :

Căci unde=ajunge, nu=i hotar,
Nici ochiu spre a cunoaște
Și vremea 'ncearcă înzădar
Din goluri a se naște.

La M. Kr.:

Nicht Grenzen gab's, worin er drang,
Kein Auge zum Erkennen,
Die Zeit selbst noch vergeblich rang
Vom Nichts sich abzutrennen.

„Sich abzutrennen“ — iar „păcat al rimei“, căci a te *despărți* de neant nu e a se *naște*; iar în loc de *drang* și *rang*, era de preferat prezentul *dringt* și *ringt*.

În strofa întâia din rugăciunea Luceafărului către Părintele cerească, iar o greșeală de interpretare.

De greul negrei vecinicii
Părinte, mă desleagă
Și lădat pe veci să fii
Pe=a lumii scară 'ntreagă.

Vom Dunkel schwerer Ewigkeit,
Mein Vater, mich erlöse,
Du sollst gelobt sein jeder Zeit
Von allen, *Gut und Böse.*

Dar „a lumii scară“ e fără îndoială scara sfinților și a corpurilor din univers, dela cele mai infime până la cele mai sublime. Remarcăm în schimb, ca merit, „Dunkel schwerer“, reproducere exactă a originalului printr'un fel de inversiune sintactică.

O nouă deraiere:

O cere=mi, Doamne, orice preț,
Dar dă=mi o altă soarte,

O Herr, erbarm dich meiner Not
In deiner Sonnenhelle.

E neglijată apoi frumoasa repetare :

Din haos, Doamne=am apărut
Și m'aș întoarce 'n haos.

Das Chaos, das mich einst gebar
Sich wieder auf mir tue.

În răspunsul lui D=zeu, începutul e o cădere, iarăși ca *topică* și ca interpretare :

Hyperion, ce din genuni
Rănai c'o'ntreagă lume.

Du, Hyperion, leuchtest hehr
Seit Anbeginn der Zeiten

unde Schbl. are :

Hyperion, du, der aus dem Grund
Steigst auf im Weltenrahmen.

Iar strofa următoare păcătuiește prin sărăcia rimei :

Du willst hinab ins Erdenrund,
Den Menschen willst du *gleichen*?
Doch ging ihr ganz Geschlecht zu Grund,
Gezeugt wird ihres *Gleichen*.

Dar apoi o strofă reușită :

Ei numai doar durează'n vânt
Deșerte idealuri -
Când valuri află un mormânt,
Răsar în urmă valuri;

Auf Sand gebaut ist all ihr Tun
Und Hirngespinnst ihr Streben -
Die Wogen nicht an Gräbern ruhn,
Sie wogen neu und leben.

1865
72

*Donata biblisthacei gymnasiumului
Români de la Bernăuți de*

M. L. Eminescu

Autogramă a elevului Eminescu (1865)

Dar mai departe, iar abundă incongruențele :

Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte;
Noi nu avem *nici timp nici loc*
Și nu cunoaștem moarte.

Din sânul vecinului ieri
Trăește azi ce moare,
Un soare de s'ar stinge 'n ceriu,
S'aprinde iarăși soare,

Iar tu, Hyperion, rămâi
Oriunde ai apune...
Tu ești din forma cea dintâi,
Ești vecinică minune.

Die Menschen ihres Glückes Stern
Und Schicksalstücke erben;
Wir kennen *weder nah noch fern*
Und wissen nichts vom Sterben.

Aus ew'gen Gesterns großem Schoß
Lebt heut', was morgen schwindet.
Wie anders ist der Sonnen Loos,
Die jede neu sich findet!

Du, Hyperion, bleibst dort,
So oft du auch verblichen;
Verlang' von mir mein erstes Wort,
Die Weisheit, die entwichen.

Vrei poate 'n faptă să arăți?
Dreptate și tărie?
Ți-aș da pământul în bucăți,
Să-l faci împărăție.

Verlang, daß Taten überall
Auf Recht sich stark begründen,
Ich gebe dir den Erdenball,
Teil' ihn in lauter Pfründen.

Am subliniat nepotrivirile, încât ne dispensăm de a mai insista.
În idila finală, iarăși omiterea unui epitet esențial:

Răsare luna liniștit
Și tremurând din apă.

Der Mond will eben jugendlich (?)
Der Wasserflut entgleiten.

S'ar putea zice totuși că „entgleiten“ are ceva din „tremurând“.

Dar iată acum o adevărată trivializare a unei strofe dintre cele
mai frumoase:

Și umple cu-ale ei scântei
Cărările din crânguri,
Sub șirul lung de mândri tei
Ședeau doi fineri singuri

Schon füllt er mit dem Strahlenglanz
Die zweigverschlungenen Pfade,
Den Lindengang im Blütenkranz,
Worin ein Pärchen gerade

adeacă cei „doi fineri singuri“ ai basmului devin o banală „pere-
chiusă“, care, de dragul rimei, „chiar nimerise“ acolo!

Și iarăși încă o deficiență:

Hyperion vedea de sus
Uimirea 'n a lor față;
Abia un braț pe gât i-a pus
Și ea l-a prins în brațe...

Von oben Hyperion sieht
Die Augen hold verlangen,
Und wie er nieder vor ihr kniet,
Da hält sie ihn umfängen.

„Hold verlangen“ (de altcum era mai bine „Der Augen hold Ver-
angen“) nu e uimirea, adică transportul, extazul celor doi îndră-
gostiți — nuanță pe care de altcum o are Fischer („Des Liebespaars
Entzücken“), dar și Richter:

An dem verzückten Pärchen darf
Hyperion sich weiden:
Als einen Arm er um sie warf,
Umschlang sie ihn mit beiden.

Și iată acum, la M. Kr., o licență gramaticală nemotivată, în-
trucât e provocată de o rimă fără rost:

Ea îmbătătită de amor
Ridică ochii. Vede
Luceafărul. Și 'ncețișor
Dorințele-i încrede.

Von Lieb' berauscht, empor sie schickt
Aus tränenfeuchter Lieder (?)
Zum Abendstern, den sie erblickt
Des Sehns Fülle wieder.

În cele două strofe penultime iarăși, abateri totale :

El tremură ca alte dăți
În codri și pe dealuri,
Călăuzind singurătăți
De mișcătoare valuri.

Er zittert wohl, wie einmal schon
Hin über Wald und Wogen,
Doch einsam ist des Meeressohn
Als Leuchstern fortgezogen.

Dar nu mai cade ca 'n trecut
În mări din tot înaltul:
— Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dac' oiu fi eu sau altul?

Und nie verlässt er sein Gefild,
Er bleibt der Sphären Wandrer:
Was macht es dir, du Lehmgebild,
Ob ich's bin, ob ein Andrer?

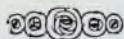
Strofa finală, reușită :

In eures Kreises engem Saum
Ist Glück und Tod euch erblich,
Ich bleib' in meinem Himmelsraum
So kalt, wie ich unsterblich.

Cu atâtea scăderi, traducerea aceasta chema imperios altă încercare. A dat-o, cu destul succes, L. V. Fischer în „Romänische Revue“ a lui Corneliu Diaconovich, pe atunci la Viena.

Un mare regres fu apoi traducerea lui Edgar von Herz, la 1893, abătându-se mereu dela text și indeosebi neglijând permanent imaginile — precum în zilele noastre, regresul se leagă de numele Konrad Richter.

Victor Morariu



Mondhell ist die Nacht

de M. Eminescu

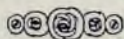
Mondhell ist die Nacht und leise
Mit den Blättern rauscht der Wald;
Durch die Erlenzweige schallt
Schwermutvoll des Hornes Weise.

Immer weiter hör ich klingen,
Immer leiser nur das Lied —
Und ein Todessehnen zieht
In mich ein bei seinem Singen.

Wenn ich hin mein Herz dir gebe,
Weshalb schweigst du, süßes Horn?
Wird mir solcher Töne Born
Klingen noch, solange ich lebe?

Două-Mai, 28 Iulie 1938

Trad. de Artur Bosch



Reflexiuni din actualitate pe marginea lui Eminescu

La 16 Dec. 1939, d-l prof. univ. Al. Ieșan a încheiat seria de conferințe comemorative închinată, în cadrul *Institutului de Literatură* dela Universitatea Cernăuțeană, lui Eminescu.

D-l prof. Ieșan, titular al catedrei de psihologie, a izbutit, prin ale d-sale *Reflexiuni din actualitate pe marginea lui Eminescu*, să pună o problemă pe cât de nouă, pe atât de actuală.

Situându-se în planul cetitorului atent al poeziei eminescene, d=sa a atins acele momente lirice cari caracterizează îndeosebi valoarea permanentă, și deci pururi actuală, a versului eminescian.

Epoca actuală, — a zis d=sa, — e cea mai plină de prefaceri din câte le=a cunoscut istoria. Față de aceste prefaceri adânci, fiecare clasă socială simte și exprimă, prin reacțiune, emoții neobicinuite. Dintre ele unele sunt pozitive, altele negative. Cea mai sănătoasă reacțiune rămâne, totuși, cea postulată de maxima care cere să-ți îndeplinești conștiincios îndatoririle zilei, să execuți gesturile binefăcătoare ale unei profesii.

Dar, alături de aceste griji zilnice, preocuparea spirituală persistă, — și ea persistă și poate persista câtă vreme nu e amenințată viața individului, a statului sau a societății în care se desvoltă umanitatea.

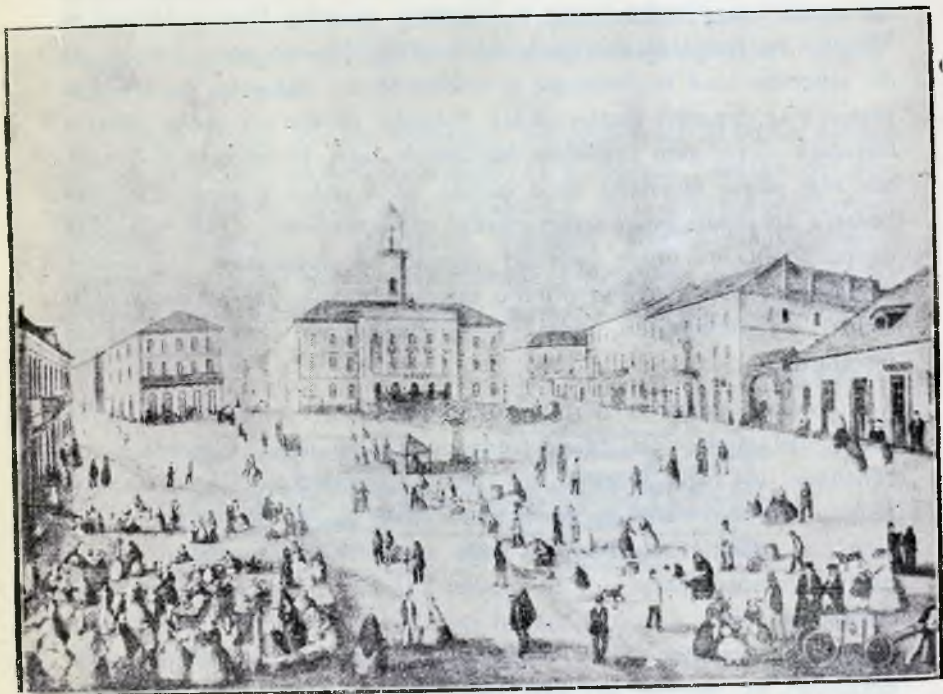
Sub acest raport deci ne apropiem de *problema Eminescu*, problemă care reprezintă bunul cultural cel mai distins și mai adânc de care dispunem.

„În conferința de azi vin înaintea Dvs. ca simplu cetitor și mă alătur la cele mai admirative aprecieri pentru Eminescu. Și vă prezint, într'o alegere liberă, exemple din diverse părți ale operei eminescene“.

Abordând mai întâi problema iubirii la Eminescu, conferențiarul se întreabă dacă, în zilele noastre, mai e posibilă *înamorarea totală*, care constituie una din teme principale ale liricii eminescene: dacă se întâlnește iubirea în forma potențată a unei copleșiri sufletești integrale.

Pentru a răspunde la asemenea chestiune, nu avem la îndemână anchete. Impresia mea e că frecvența acestor cazuri e astăzi mai redusă. Și e clar de ce. Iubirea cântată de Eminescu — îndeosebi în forma sublimă din *Luceafărul* — presupune o retragere în liniște, o concentrare internă — și absența amenin-

țărilor elementare din afară. Astfel de sentimente nici nu au timp să se cristalizeze în sufletul tineretului din zilele noastre. Totuși prezentul își are aspectele pozitive: În afară de ceace, psihologicește, e camaraderia, fineretul actual cunoaște o dragoste mai sănătoasă și mai senină. „În orice caz obsesia afrodiziacă și cea romantică au scăzut. Lirica lui Eminescu prezintă și acest aspect, al iu-



Cernăuțul din cam timpul lui elevului Eminescu (1865)

birii senine, omenești: e iubirea lui Cătălin, — în opoziție cu aceea a Luceafărului și care astăzi are mai puține șanse decât pe timpul poetului“.

Un alt aspect, — central din punct de vedere al valorilor naționale, — e cel din *Scrisoarea a III-a*. Conferențiarul, citând versurile „Pân' la Dunăre ajunge furtunosul Baiazid“, arată cât de actual e, deși în alt sens, basinul dunărean în care noi Românii, ca și bătrânul Mircea Voevod suntem doritori și păstrători de pace. Această pace de care se leagă azi atâtea speranțe, găsește foarte multă asemănare cu situațiile prezentate 'n poezia lui Eminescu. Iată-l pe Mircea Vodă opunând lui Baiazid o neînfrântă voință de apărare a

țării și legii sale. Această *înfrățire* în pământul nostru e prezentă cu măiestrie fără seamăn în literatura noastră. Aceeași hotărîre neîmfrîntă de a ne apăra hotarele ne animă și astăzi. Numai că astăzi nu e de ajuns „răul-ramul” și „tot ce mișcă ’n țara asta” — ci astăzi brațul nostru se cere înarmat cu cele mai tari mijloace tehnice de apărare. Lupta dela Rovine este însă o minune de descriere și înviorează întreg sufletul epic al literaturii noastre. Numai Homer și Virgiliu au reușit să descrie la fel bătăliile. Ne-am putea întreba ori de aspectele încă necunoscute și nebănuite ale războiului de astăzi se pretează la descrieri literare. Fără îndoială că ele vor putea intra în literatură numai prin mijlocirea luptătorilor, cari, în infernul de groază vor mai păstra facultatea de a cugeta, de a vedea și simți. La elaborarea corespunzătoare acelor eforturi supraomenești — cum se anunță de pe acuma în unele povestiri laconice ale luptătorilor (un aviator relatează d. p. c’ă trebuit printr’o mișcare bruscă „să se ascundă ’n soare”) — plasticitatea limbii lui Eminescu va servi ca izvor de inspirație.

Un alt aspect al *Scrisorii a III-a* este cel omenesc al corespondenței dintre cei de pe front cu cei de-acasă. Corespondența constituie, în cazul acesta, un contact deadreptul mistic. Asemeni *fiului de Domn* care-i scrie mândrei sale... „de din vale de Rovine”, și soldatul actual trimite veste acasă. Când, decurând — din motive tehnice-militare — s’au produs întârzieri în corespondența concentrațiilor noastre, s’au luat măsuri urgente cu deosebită grijă, ca neajunsul viu resimțit să fie remediat, iar posturile noastre de radio-difuziune au anunțat de mai multe ori că scrisorile și coletele la adresa concentrațiilor vor ajunge la destinație în timpul cel mai scurt posibil. Intuiția poetică a lui Eminescu se vedește necesitate sufletească permanentă.

Ajungând la problema detestării, de către Eminescu, a prezentului, — conferențiarul analizează situațiile și ajunge la concluzia că e important ca o parte a trecutului nostru (prezent pentru Eminescu) să nu fie deformat. Se impun precizări pentru a evita deprecierea prezentului; realitatea e greu de cunoscut. Epoca noastră, d. p. e fără precedent și e cea mai importantă din câte au fost până acum. Și apoi și mijloacele noastre de apreciere istorică s’au înmulțit, s’au precizat...

O altă problemă asupra căreia insistă conferențiarul este aceea

cuprinsă în *Scrisoarea I=a*. Descriindu-l pe *bătrânul dascăl*, așa cum îl descrie, Eminescu semnaleză un contrast izbitor între aspectul lui prea sărăcăcesc și stăpânirea prin cunoștință a nesfârșitei întinderi a Universului. De fapt soliditatea sufletească a cuiva nu ține pas cu înfățișarea-i exterioară. Văzându-l d. p. pe dramaturgul și prozatorul italian Pirandello, nime n'ar fi crezut că acest bătrân timid și șters e unul dintre cei mai mari scriitori ai epocii sale. Totuși trebuie să întregim, pe măsura realității și a actualității, imaginea tipică a dascălului creat de poet.

• După o serie de alte reflexiuni, d-l prof. Ieșan își încheie sobra, dar bogata în idei conferință, arătând că Eminescu, suferia de depresiuni organice, dar vigoarea spirituală, *forța misterioasă* care e imaginația creatoare, a selecționat *realitățile noastre esențiale*, le-a constituit în *forțe active*, poruncitoare *generațiilor cari se succed*, devenind astfel resorturi permanente pentru a determina viitorul cultural al neamului.

I. și Ch.



Singură...

De câte ori am tresărit
La fiecă mișcare,
Crezând că poate ai venit,
Tu dulce arătare.

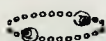
Ș'apoi de câte ori am plâns,
Văzând că noaptea vine
Și lampa singură o-am stâns,
Iubite, fără tine.

O, dacă-ai ști de câte ori
Nopți albe, nedormire,
Ți le-a jertfit până la zori
Selbateca-mi iubire!

Măcar o clipă-ai fi venit,
Adus ca de ursite —
C'un sărutat să pui sfârșit
Durerii nesfârșite!

Veronica Micle

(După vol. *Dragoste și poezie* ed. O. Minar 185)



Scrisoare=ciornă a lui Eminescu ¹⁾

— Din Februarie 1878 —

I

În manuscriptul academic (eminescian) 2255, fila 312, se află ciorna unei scrisori acum datate: Februarie 1878. Eminescu scrie unui prieten junimist din Iași; scrie din București. Psihologicește importantă, ea desvăluie în câteva vorbe mâhnirile poetului din acel *moment* ale poetului. Sublinierile sunt ale mele.

Gh. Bogdan-Duică •

II

Iubite prietene

Spun drept, că *n'aveam de gând a mai tipări versuri. Această cură radicală de lirism o datoram Junimii* din Iași, căci de sigur că pentru convulsii ²⁾ lirice *risul* e mijlocul cel mai bun și cel mai rău. Atârnă adică totdeauna de valoarea ce este 'n ele și de valoarea ce le-o dă autorul. Acest din urmă punct e mai cu seamă important, nu pentru deșertăciunea personală (departe de mine aceasta), dar pentru convingerea că lucrezi sau nu înzadar. Eu sunt scriitor ³⁾ de ocazie și dacă am crezut de cuviință a statornici pe hârtie puține *momente ale unei vieți destul de deșerte* și de neînsemnate, e un semn că le-am crezut vrednice de aceasta. Dacă forma, pe care ele a 'mbrăcat-o e vrednică de ris, vei concede că nu aceasta a fost intenția mea și c' atunci e mult mai bine ca să nu se publice nici odată. În orice caz eu n'am vrut să le dau o formă ridiculă și dacă sunt greșeli, *eu din partemi am cântărit orice cuvânt.*

Deci trimit această coală de versuri, făcând trei rugăminți că se poate de stăruitoare, a căror împlinire voi privi-o tot de un ca un (sic!) deosebit semn de prieteșug.

1=a. *să nu se schimbe nimic* ⁴⁾ din ceea ce am scris, căci îndată ce ies tipărite cu iscălitura mea, răspunderea greșelilor mă privește pe mine.

2=a. *să se tipărească tuspătru deodată.*

¹⁾ Din eminescologia inedită a lui Gh. Bogdan-Duică, păstrată în mapa redacției noastre.

²⁾ Prima vorbă fusese: *elucubrațiuni*.

³⁾ Prima vorbă fusese: *poet*.

⁴⁾ Prima vorbă fusese: o *iotă*.

3-a. să nu aibă, în marginele puținții, *nici o greșală de tipar*.

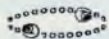
Multe închinăciuni pentru toată Junimea și pentru fiecare Junimist în deosebi, iar mai cu samă mă închin cu multă plecăciune Cuconului Drăgănescu și slăvitoriului întru cele bune și creștinești Creangă¹⁾.

Dacă n'am scris multora din ei, după scrisori primite, precum lui Conta, Creangă, boerului Drăgănescu și celui „*tout a fait ramoli*”²⁾ *par les petites modistes*” Xenopol, cauza e că la Timpul am în fiecare zi de umplut o coală de tipar (împreună că Slavici). Și această *masturbație intelectuală* ne face incapabili de a ne aduna mințile.

Junimii de aici i s'a stricat rostul cu Rossi. Pân'la venirea acestui genial actor, țineam regulat Vinerile ședințe, în cari s'a(u) citit aforismele lui Schopenhauer, capitole din Bălcescu, o novelă a lui Slavici „Gura satului” (reizend), o traducere în versuri a lui Ruy-Blas (Ol.), apoi versurile mele ce vi le trimit, c'un cuvânt, Junimea de aici a mers pân'acum strună. Dela venirea lui Rossi, serile toate ale săptămânii sunt prinse.

După listă avem aici pe următorii: T. Maiorescu, Odobescu, Păucescu³⁾, Mandrea⁴⁾, Th. Rosetti, Nica⁵⁾, Slavici, Aug. Laurian, Ștef. Mihăilescu⁶⁾, Teodorescu⁷⁾, Olănescu, Filibiliu⁸⁾ V. Păun⁹⁾, Botea, Pușcariu ș. a.

(M. Eminescu)



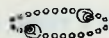
Ar fi destul . . .

Ar fi destul ca un cuvânt
Și-o lacrimă de foc,
Să-ți spuie că pe=acest pământ
Ești singuru=mi noroc.

Și=atunci când crezi că s'a sfârșit
Și patimă și dor,
Să simți trezindu=ne cumplit
Uitatul tău amor.

(După vol. Dragoste și poezie, ed. O. Minar 137)

Veronica Micle



¹⁾ Scris și apoi șters: „precum și budaistului scriitor iubitor de fete tinerele Pogor”.

²⁾ Prima vorbă: *abimé*.

³⁾ Fost ministru.

⁴⁾ Magistrat.

⁵⁾ Theodor Nica, adv. și om de finanțe.

⁶⁾ Prof. filosof și pedagog.

⁷⁾ G. Dem. Teodorescu, folcloristul.

⁸⁾ Prof. secundar.

⁹⁾ Prof. sec., prof. de l. română al principelui Ferdinand.

Reamintindu-l pe Al. Grama și pe Aron Densusianu

În fața *Junimii*, — și prin aceasta s'a înțeles mai întâi critica necruțătoare a lui T. Maiorescu făcută formei cipariene și versurilor celor ca și anonimi de peste munți, — Ardealul a avut, până după 1900, două atitudini.

Cea dintâi a latiniștilor oțeliți sub amintirea pașoptistă, consecvenți principiilor veterane prin care se afirmase exclusivist școala ardeleană: generația crescută în spiritul Blajului, lângă magistrul Cipariu, continuând să asculte, cucernică, de dincolo de moarte, dreptul gîntilor din profeția lui Simion Bărnuțiu. Lupta Ieșenilor cu aceștia va fi *politică* în parlament, în presă, în saloane când aparțineau „Fracțiunii”; va fi *ortografică* în incinta Academiei Române, când se încuviințau acolo gramatica și dicționarul ad-hoc, sau în „Convorbiri literare” în momentul când limba periodicelor *celorlalți* Români era degradată de formele germane ¹⁾; *literară*, stihurile Transilvănenilor reprezentând doar canonul, speciile minore în care se puteau comunica revendicări sociale; *protestantă*, desgrădind o mentalitate de revoluții libertare, cu aderență în Principate, chiar după 1866... Este lupta cu Ardealul de mijloc.

A doua, a celor ce audiază cursurile Universității Vieneze după 1870, finerii grupați în societatea „România Jună” (intemeiată la 1867) ²⁾ — dintre ei, ardelenii limi-rofi: de pe Crișuri, din Țara Bârsei, din marginea Timișană. Generația a treia, socotind de la Samuel Micu, închidea astfel cărțile de luptă provincială și se avânta spre o conversiune general românească. Cu ea spre literatura propriuzisă, spre obiectivarea universală.

Din grupa celor habotniciți împotriva junimismului literar, doi au ales ca tactică negarea lui Eminescu, îndată după 1890, când

¹⁾ Și totuși *degradată* — dacă e vorba pe „degradare” — chiar în incinta *Junimii* și chiar prin corifeii Junimiști — cf. d. p. siluirile limbii românești după calapod german la Maiorescu (mai ales la acesta!), Alecsandri (!) și Caragiale (în studiul nostru *Germanismomania junimistă* rev. „Fend și formă” An. I 1938 26—30) — și la ceilalți cari vor urma în serie: N. Gane, Iacob Negruzzi, Eminescu și Slavici! — Nota redacției.

²⁾ Ea sărbătorește, la 17 Iunie 1882, cincisprezece ani de apariție ai „Convorbirilor literare”, epilogul acestei comemorări fiind *Almanahul* din 1883. Președinte era atunci Dr. C. Popazu din Caransebeș. (S. Albin, *Direcția nouă în Ardeal*, Constatări și Amintiri, în *Lui Ion Bianu amintire*, Buc. 1916, 26—28).

amintirea încercărilor sale omenești, curmate prin moarte, trimetea opera, sub desbaterea critică, dreptății : *Canonicul Alexandru Grama*, care nu-și înscria numele pe coperta pamfletului de 210 pagini, *Mihailu Eminescu — Studiu Criticu, Blașiu, 1891* și profesorul Aron Densusianu în „Revista Critică-Literară” An. II, Nr. 5 și 6 (Maiu și Iuniu 1894), p. 193 și urm., deasemenea în *Istoria limbii și literaturii române* (ed. II), Iași, 1894, 301. Atât cel dintâi cât și al doilea, încredințați că reprezintă prin răspunderea locurilor de pregătire, prin misionarismul lor etic, singura poziție care se impunea stavilă libertăților de artă teoretizate de Maiorescu, au acuzat îndeosebi intimismul care izbucnia din durere și din dogma ei budică ; Schopenhauer numai s'a adăogaf. Dar, pentru fiecare, detractorii aflară în Eminescu moda, dezechilibrul organic, imoralitatea . . . Din poezia lui : primejdia pentru sufletul cetitorului, primejdie ridicată la calificativ național pentru urmașii în gând.

Al. Grama pornind dela susținerile dușmanilor bucureșteni ai poetului, că până la nebunie nu se prea știa nimic despre dânsul, în fond însă depășit de criticile afirmative ale lui N. Petrașcu din „Convorbiri literare”, XXV (1891—1892) ; N. Bogdan din „Familia”, XXVI (1890), 335, când tot acolo publicau rânduri de merit I. Rusu XXV, 1889, 311 și N. Brînzeu, XXV, 565 ; ale lui T. Maiorescu și Em. Grigorovița în „Romänische Revue” (1889—1890) și „Convorbiri literare” ; I. Ighel, *Încercări critice asupra lui Eminescu*, Buc., 1890 ; I. Dobrogeanu-Gherea, cu restricții teziste, în *Studii critice*, vol. I (1890) ; I. L. Caragiale, în „Constituționalul” din 20 Iunie 1889, de elogiul lui Hasdeu din „Revista nouă”, II, 1889, Nr. 6 din 15 Iunie 1889 și altele, între numeroase numere omagiale ; precum și de faptul că'n afară de *Doină*, pentru Grama care nu-i cunoștea poetului trecutul ardelean decât ca divertisment folcloric și nici militantismul gazetăresc pentru cauza de peste munți, putea să scrie :

„Dela 1883 încôce cultul lui Eminescu își serbeză prin publicul nostru toate orgiile” (9, 11, 13) ; —

poeziile culegerii Maiorescu fiind judecate :

„Suspine sporadice” (15) ; „absolut nemicu alta decâtu sîmțulu secșualu sub formă de amoru” (19) ; „totu cuprinsul poesiilor lui Eminescu este monstruosu” (19) ; „un adevăratu lupanaru literariu” (22) ; „erotismulu său [] trivialu și obscenu” (26) :

„Suntem securi, că publicul românescu în mare parte sedus în presente,

totuși mai iute sau mai târziu va trage dungă preste toate poeziile lui Eminescu și le va da uitării pentru *totu de-a una* (42); „Eminescu va fi datu afară ca unu anacronismu din numărul poeziloru români” (55).

continuând cu insinuarea că suferința ca și faima nenorocitului liric s'ar datora grupării sale (67 și urm.):

„Din ce motive a adoptat Eminescu pesimismul în poeziile sale? Răspundem: *Ca să placă „Convorbirilor literare”* (51); „Eminescu dacă n'ar fi fost la Junimea ar fi fost un ignorat” (196); Eminescu [] este în orisonul îngust ală unu omu de partid” (170—171).

Pesimismul i-se datorează „uriturii de lume” Schopenhauer—Grama spunând aceasta „din inimă românească sângerată finerimii noastre de din cōce de Carpați” (108—202), care începuse să prețuiască în „Familia” literatura convorbiristă, spre o desperare care nu opunea alte nume după Bolintineanu, Alecsandri, Mureșanu, — Eminescu neavând o „însuflețire națională” — cu toată cazuistica din sfânta scriptură, din părinții bisericii, din autorii greci, latini, din Leopardi, din Byron . . . 54 la număr, citați în indicele autorilor străini folosiți; discuția readuce pe planul întăririlor și „viața de vagabond” (188) a „șarlatanului” :

„Ângerulu celū rēu alū lui însă a fostu Schopenhauer” (189); „Cuvintulū blasatū se traduce în limba românească de comunu cu cuvintulū *tempitū*” (185);

ceea ce comunizează spuma invectivelor :

„Nulitate literară” (13); „bietu poetastru” (14); „*tempitulu*, cosmopolitulū Eminescu” (44); „unū metafisicū confusū, absurdū, rabiātū și pessimistū până la grējă” (63).

Limita critice canonice a lui Grama e edificatoare pentru suprafața *Luceafărului*. Pretext se ia mărturisirea *Luceafărului* din versurile 75—76 :

Iar cerul este tatăl meu
Și mumă=mea e marea.

în nepotrivire cu versurile 131—132 :

Și soarele e tatăl meu
Iar noaptea=mi este muma.

„poesia acēsta are atâte imagini și tablouri nenaturale, absurde și urâte, cătu dōră numai icōnele noastre dela Nicula sē mai potū asemēna cu ele”. „Așa d. e. cându lucēfērulū se laudă, că elū e care „*pōrtă corabiele pe mare*”, adecă nu e numai patronū alū corăbiei, ci chiarū matrosū, că lucēfērulū umple casa de „*scānteī rēcī*”, eră luna umple de scānteī „*cărările de crânguri*” și alte bazaconii de spăriatū copīi”. (111 și urm.).

„*Luciferul*”. Fondulu acestei piese este, că o fată de împărat se înamorează într-ună *luciferul*. Va să dică ună amoră bolnavă, ună somnambulismă.

Totă piesa este o buiguélă, nu se pôte mai isterică. Nici ună rostă de acțiune, nici o dezvoltare firăscă de idei și sentimente, totul o dărdăire lungă de aceleași stihuri, de aceleași idei, cari adese ori se bată în capete. ... „Va să dică ea era cu ochii închiși, era cu fața întorsă și totuși privea la *Luciferul* și-i surdeea”.

În fine cumă se face de în strofa dintăiu *luciferul* o atinge pe fată, ăr' numai de cătu în a două dăce că se resfrânge din oglindă? Și ore *luciferul* are rađe atât de puternice sē străbată prin ferestră, ba încă sē-se mai resfrângă și în oglindă? Ce are a face când șirēta de musă te silește sē scoji stihulă: „*la călelă, ără rima la pocnēlă*”.

Luciferul într-ună locă are „*vițe negre dē pēru*”, în altă locă sunt și elu și ea „cu plete lungi bălae”.

Ea se vedemă, ce fētū-frumosū era și Fētū=*luciferul*. Poetul dăce că părea ună tēnērū voevodă și

Un vânăț giulgiu se'ncheie nod
Pe umerele goale.

Va se dică sē-nenă cu voivodăii din Țiganiada lui Deleanu. Mai încolo

Iar umbra feței străvezii
E albă ca de ceară —
Un mort frumos cu ochii vii
Ce scânteie'n afară.

Drăgălașe figură! în o altă strofă îi mai pune și aripi; îi mai lipescce numai cōdă și strigoiulă e gata! (201—202).

„*Luciferul*”, lângă „*Egipetul*”, „*Ângerū și Demonu*” era socotit „*confus și lipsit de orī ce farmecū, frumusefă și grație*”¹⁾.

Forma, de care în prefacerile ei nu-și poate da seama decât cercetătorul caetelor dela Academia Română — dar, oricum, atunci pentru cititor, singura forină a ediției din Dec. 1883, se califică: abus de licențe, de cadențe greșite, „*cea mai neplăcută impresiune în poeziile lui o face însă împrejurarea, că unele cuvinte le repeștesce până la grēf*”; iar la pg. 179, prin paragraful:

„Desfrēnulă acesta pôte fi și sēmnulă neglijenței și ală neputinței lui Eminescu. Ori care însă va fi, atăta sē vede din elū, că sōrtea lui Eminescu nu pôte

¹⁾ Asemenea judecăți și pentru: *Scrisoarea III*, 55, 65, 170—1, 174, 199; *Doina*, 170, 167: („ne amintescce și pre noi Romānii de dincōce”); 169 („influențat din „doinele din Ardēlă”; pentrucă Em. a umblat și a cules poezii poporane peste munți); *Epigonii*, 74, 110, 173, 192; *Călin*, 64, 200; *Venefia*, 81, 156; *Zâna lacului*, 118; *Melancolie*, 120, 132; *Miezul nopții*, 136; *Scrisoarea I*, 143; *Povestea codrului*, 162—3; *Ce te legeni, codrule...*, 163 și urm.; *Pajul Cupidon*, 171; *Împărat și proletar*, 173; *Despărțire*, 173; poeziile din „Familia”, 192; *Mortua est*, 29 („iubirea sexuală rabiātă și pesimismulă cel sălbatecū facū grimase ca niște marionete compuse din schelete omenesci”).

fi nici de cum, ca lumea să se ocupe de el, ci să-l uie cât mai curând o dată pentru totu deuna, și din literatura noastră să-l smulgă ca pre o buruună puturoasă și stricaciosă, carea vatemă simțulu trecătorilor și impedeacă crescerea plântelor folositoare“.

Cel care a străbătut rândurile părintelui Grama, de respingeri migăloase, dacă nu și de susțineri critice, își reoglindește toată această desbatere în matca ei de prezumții, pe care de mult o trec apele uitării, oprindu-și ochii asupra ultimului aliniat al cărțuliei și închizând-o apoi :

„Purtat'a bietul Român în urma tristelor împrejurări ale timpului destule juguri. Purtat'am noi jugul feudalismului și al Calvinilor, purtat'au frații noștri de dincolo jugul Fanarioților, purtat'am cu toți jugul limbei slave. Așa rușii nosu însă ca jugul lui Eminescu n'a fost nici unul“.

Cuvintele aspre se rostiau de pe amvonul aurit al predicatorului ce-și va căuta până'n patetic expresia zelului de luptă.

* * *

Apostaziei bolnave, săgetată și arătată de degetul cu inel apostolic, i-a corespuns, pe catedră, interpretarea profesorului Aron Densusianu. Ardelean doct, încă din aceia cu rosturi nobilitare ; literat bătrân, și mai bătrân credincios al pașoptismului didactic, fire sobră trăind din amintiri glorioase, chinuit, totuși, în sinceritate, de gloria *Convorbirilor literare*, el însuși jignit de Titu Maiorescu în recenzarea primei ediții a istoriei literare (*În lături...*), când, cu puțin înainte, aceeași lucrare fusese privită cuviincios de tânărul Ion Bogdan, în aceleași pagini ; și ca entuziast al epicei bolintinene (pe Alecsandri îl intuia parțial) și ca admirator necondiționat al *Răsunetului* lui Mușeșianu, între acestea fiind unul dintre poetaștrii citați de criticul junimist în 1886, dânsul se îndreptăți să dea, prin caracteristica datelor biografice, a câtorva, explicarea decadentismului lui Eminescu. Este ceea ce a numit : *Literatura bolnavă* și morbul degenerescenței Aron Densusianu îl găsi, preexistent, în familia Eminovicenilor („mamă bolnăvicioasă, care și-a transmis germenii de bătă la toți copiii“), în viața desorganizată a viitorului poet, ca repetent, ca fugar ce nu-și termină studiile, în abuzurile de tutun, vin, „narcotice și excitante“ mai târziu ; după venirea dela Viena „se ținea după femeii ordinare, înșela lumea, fura mici lucruri ca un copil, cerea bani“. Criticul Ieșean îi cunoștea dragostea cu „o femeie măritată“ ; și știa că dela Berlin se întorsese „îndrăgostit“ și mai știa, iarăși, că pe când era internat la Viena (Döbling), Eminescu iubia pe o Englezoaică. „În

Bucuresci, intră în legături cu o altă femeie lepădată“. Din scrisorile Harietei către Cornelia Emilian, concludem, referitor la perioada de după 1886, „elū tot Ținea nebun la acea pacoste de femeie, care l'a Ținlȃnȡuit Țȩntȩu“. Aproape identicȃ amintirii lui Iacob Negruzzi, este menȡionarea :

Ța 1883, cȃnd se inaugureazȃ statua lui Ștefanū celū Mare la Iași, ȥn loc de a asista la sȣrbȃtȣrea la care fusese trimis ca corespondent alū unui ȡiarū, ielu se retrase ȥn una din cȃrciumele vechii capitale ši sta singur, cu un pahar de vin ȥnainte“.

Dacȃ viaȡa poetului are trȃsȃturi : „incoherenȡa, desordinea ši confusiunea“, — aducȃnd cauzȃ, ceea ce mai toate ziarele de a doua zi dupȃ moarte, informau, cȃ

„La autopsy se s'a aflat creerulū ramoliu, emisferū stȃngū cu 25 grame mai greu de cȃtu celalaltū, ȥntre camașa creerului ši substanȡa corticalȃ, cȃte-va puncte erau lipite, ceea ce esplicȃ pȃnȃ la unū punctū neșirulū de cugetare ši pȣte ši unele neregularitȃȡi din vieȡa sa“.

poesiile lui, mai ales cele lungi, asociate uneori nimerit cum este comentarea comparativȃ cu Leopardi, alteori respinse greoi dupȃ modelul Causeries-lor lui Sainte-Beuve :

suntū lipsite cu dȃsȣvȃrșire de legȃturȃ ȥntȣrnȃ, nici o succesiune causalȃ ši lu-minȣsȃ de idei, prin urmare nici o acȡiune organizatȃ ši progresivȃ, nimicū „architectonic“.

neavȃnd o „concepȡiune“ sau, cu alte cuvinte, „o ȥnodare de strofe ȥntȣmplȃtȣre“.

* * *

Fȃrȃ a discuta opoziȡia esteticȃ, pe care M. Dragomirescu o fȃcea dogmatic acestor interpretȃri de patȣmȃ ši biografie, cȃt ea slu-ȡește o tezȃ de negare, ȥn *Critica štiinȡificȃ ši Eminescu*, de fapt ši punctul sȃu de vedere de mult contestabil, ši nici protestul de bun simȡ al lui Vlahuȡȃ („ȃ face un pamflet ȥn contra unui om mort, ši a nu l'iscȃli“, *Curentul Eminescu*, 9), rȃmȃne de observat cȃ Ardealul a cȃutat sȃ realizeze postum, ȥntȃi prin totala recunoaștere a lui Eminescu, ȥn al doilea rȃnd prin explicarea cauzelor care l-au dus pe Grama la asprul rol de ȥnchizitor, cele douȃ momente polemice.

Al. Ciura, *Geneza unei critici* („Luceafȃrul“ An. VIII, Nr. 13 — 1 Iulie 1909, 292) spune despre pamfletul blȃȡean : „Cartea a avut efectul unei descȃrcȃri de pistol ȥntr'o salȃ de concert“ ši, ca discipol al canonicului adaugȃ cȃ ȥntre cȃrȡile lui se gȃsesc autografe „ȥn semn de stȣmȃ pentru studiul critic asupra lui Eminescu“. ȥntre

poetii influențați de Eminescu, „anonimul dela Blaj“ descoperise pe un preot și pe un seminarist, cazurile acestea îndemnându-l să scrie:

„Nu putem fi însă indiferenți, când preoții sau candidații de preoți nu imitează numai forma, ci spiritul poeziilor lui Eminescu, și astfel se fac apostolii lui Schopenhauer și preoții lui Budhha, în poporul nostru, care nu de așa ceva are lipsă, ci de preoți în spiritul adevărat evanghelic“.

Grama argumenta și printr'o mărturie (?) că Eminescu „n'a avut credință“ ... pentru că altfel s'ar fi preotit.

Ciura, care ucenicise la seminarul unit de lângă Sf. Troiță, unde Grama era rectorul magistru, adaugă că elevii din clasa a V-a redactau o revistă în spirit eminescian: „poezii pesimiste sfâșietoare și maxime în care spuneam [] că existența nu are nici un rost, că totul e spoială, și că singură moartea e îngerul pal, care pune capăt acestor dureri neîntrerupte și de prisos“ și că „prefectul de studii“ făcând o descindere în pupitre găsisese destulă literatură interzisă, ca regimul să fie imediat înăsprit, iar rectorul să declare hotărît: „În urma urmei Eminescu nici n'a fost ceva poet de seamă. Voi arăta eu, că n'a fost...“

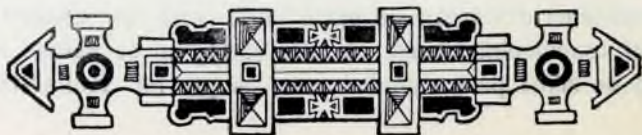
De aici izvorul *studiului critic*.

Septimiu Popa, *Blajul și Eminescu* („Adevărul literar și artistic“, Ser. II, An. II, Nr. 49, 30 Oct. 1921, 3) încearcă reabilitarea celui ce creiase în Ardeal și mai ales între profesorii Blăjeni mare îndârjire împotriva lui Eminescu, citând cazul profesorului Gherman care *înjură* pe un elev ce declama, prin mistificare, din poetul ce pătrundea *ocult*. După moartea lui Grama (1896), antieminescianismul prinde a se modera.

„Tribuna“, 1909, Nr. 127 (29 Iunie), număr sărbătoresc, stigmatiza cărțulia lui Grama lapidar: „Evanghelia fariseilor“, în timp ce Aurel C. Popovici închina: „Al semnelor vremii profet“.

Și nu putem bănuî intuiția lui Gh. Bogdan-Duică de a contesta canonicilor, de după 1900, sinceritatea restituirii trecerii lui Eminescu prin Blaj, care, cu tot deadinsul, trebuia să dea omului altă întâlnire decât i-a dat-o după moarte spiritul catihetic.

Augustin Z. N. Pop



Warum wiegst du dich o Wald?

de M. Eminescu

Warum wiegst Du dich o Wald
 Erdentief — da doch der Wind
 Und der Regen ferne sind?

Warum sollt' ich mich nicht wiegen,
 Da die Stunden rasch versiegen?
 Tag fällt, Nacht verdichtet sich
 Und mein Laubdach lichtet sich!
 Blätter warf der Wind zuhauf!
 Alle Sänger brachen auf
 Und nun weht es kalt daher,
 Winternacht! Kein Sommer mehr!

Sollt ich nicht die Kronen senken,
 Da die Vögel südwärts lenken?
 Ueber meine Wipfel hin
 Seh ich Schwalbenschwärme ziehn
 Und mit ihnen weiss ich fliehn
 All mein Glück! Dahin! Dahin!
 Wie sie eilen — Reih um Reih!
 Dämmrig wird der Tag dabei!
 Augenblicken gleich, die gehn,
 Wehend ihre Schwingen wehn!

Einsamkeit ist's die mir bleibt,
 Welk bin nun ich, fahl, betäubt
 Und allein — o wie allein!
 Mag die Sehnsucht Trost mir sein!

Trad. de Georg Drozdowski

Asemănări între doi adversari

Adversitatea dintre Eminescu și Macedonski e cunoscută. Explicarea încercată: Că uitarea care a învăluit opera lui Macedonski s'ar datora unei epigrame împotriva idolului pentru generația de tineri de după 1880: Eminescu. Dar o generație, fie chiar exclusiv-eminesciană, n'ar fi putut să nu-l guste pe adversarul lui Eminescu numai din cauza unei simple epigrame fatale, oricât de răutăcioasă și nelalocul ei.

O explicație mai plausibilă a disgrăției lui Macedonski e, în primul rând, inferioritatea lui față de genialul Eminescu. Această in-

ferioritate se datorește și lipsei de aderență cu specificul național : elementul popular fiind foarte redus la Macedonski, pe când simbolismul=instrumentalist și mai ales romantismul mussetist, parnasianismul sau chiar și realismul erau mai intense și prea puțin amalgamate cu esența populară, românească. Macedonski n'a fost un talent puternic, care să asimileze elementele streine, ci a rămas copleșit de ele, — de cele mai multe ori. Cum nici originalitatea personală nici originalitatea națională=populară nu se aflau destul de puternic afirmate la el, era fatal ca imitațiile străine să-l covârșescă. Cu totul altfel la Eminescu ! Găsim, desigur, și la Eminescu un romantism și o ideologie de origine străină, germană, după cum la Macedonski e cea de proveniență franțuzească, dar aceste elemente sânt atât de complet pătrunse de spiritul național, sânt atât de mult dominate de geniul lui Eminescu, încât dânsule formează un tot indestructibil, și cu geniul personal al autorului, și cu geniul național românesc. Nu se simte nici o discordanță între elementele străine și cele naționale, așa cum se vede între romantismul, simbolismul și realismul disparat, din diferitele poezii ale lui Macedonski. Armonia specificului național cu spiritul universal a făcut din Eminescu un semizeu al literaturii române, pe când Macedonski a rămas și, în parte, va rămâne un oropsit revoltat, spumegând de rea voință și lipsă de obiectivitate. Căci cele mai numeroase, mai neobiective atacuri, dela Macedonski au pornit, precum și dela admiratorul său, *Bonifaciu Florescu*. „Literatorul“ și „Forța Morală“ sânt pline de înțepături și maliții, care de care mai nedrepte.

În cele mai multe poezii ale sale, Macedonski rămâne un simplu imitator al străinătății. Nu negăm valoarea unora din *Noaptea de Decembrie*, sau a unora din *Rondeluri*, deși nici aici nu descoperim specificul național și deci Macedonski rămâne, chiar și aici, tot un exotic fără aderențe cu epoca sau mediul românesc. Eminescu însă a fost și va fi un exponent al românismului de totdeauna. E și aceasta una din tainele gloriei lui.

Dar mai curios e faptul că Macedonski nu-i numai un imitator al tuturor curentelor literare franțuzești, ci imitator chiar și al adversarului său : Eminescu.

E deci rostul paginilor de față, să arate asemănările dintre cei doi antagoniști — și cari pot fi explicațiile.

Între Eminescu și Macedonski sânt destule punți de trecere ; în operele lor sânt elemente asemănătoare, unele datorite epocii co-

mune, altele datorite romantismului european, altele datorite, poate, unor facultăți temperamentale asemănătoare (din anumite puncte de vedere, chiar cele mai deosebite temperamente pot avea asemănări). Desigur însă, cele mai multe asemănări se datoresc spiritului de imitație al lui Macedonski (în unele cazuri lucrul e neîndoelnic).

Sigur numai mediului se datorește faptul că începuturile poetice ale amândurora conțin și inspirații patriotice, sub oblăduirea lui Bolidinteanu — Alecsandri. Deasemenea, nota socială și mai ales revolta împotriva nedreptăților societății față de poet, erau la cei doi poeți un



Liceul Cernăușean cercetat (1860—1863) de Eminescu

bun comun, împrumutat romantismului european (De ex. *Stello* a lui Vigny și atâtea opere ale lui Musset etc.). Ceva din critica socială a lui Eminescu din *Scrisoarea III* sau din nedreptatea societății față de scriitor din *Scrisoarea I* se află și în *Noaptea de Noemvrie* a lui Macedonski. Notăm că poema lui Macedonski apare în „*Literatorul*” din 1882, când *Scrisorile* lui Eminescu erau publicate în „*Convorbiri Literare*”, ceea ce poate sugera și altfel de explicare.

Și Macedonski se întreabă: „Un vis e oare moartea? Sau viața e un vis?”, cum se întrebase și Eminescu în *Mortua est*, încă din 1870 — poate și după exemplul lui Shakespeare sau Calderon de la Barca (cf. piesa *Viața e un vis*).

Și Macedonski, ca și Coșbuc în *Moartea lui Fulger*, se întreabă :

O floare dacă naște și 'ndată dacă moare
Se face în grădină un gol pentru o floare ?
O stea dacă lucește stingându-se pe loc
Sunt stele mai puține în cerul plin de foc ?

La Coșbuc : „Din codru rupi o rămurea | Ce-i pasă codrului de ea ?“

Sau Macedonski, în aceeaș *Noapte de Noemvrie* :

Un om dacă dispare, un altul se ridică,
Și'n cartea vieții nume se șterg sau se înscriu —

ceeace, desigur, mult mai pregnant va spune Eminescu în *Cu mâne zilele-ți adaogi* :

Când unul trece, altul vine
În astă lume a=I urma,
Precum când soarele apune,
El și răsare undeva.

Deși în *Noaptea de Mai*, la un moment dat, Macedonski afirmă :

E cerul încă plin de stele și câmpul încă plin de roze
Și până astăzi din natură nimica n'a îmbătrânit,

totuși el nu ajunge la categorica antifteză a lui Eminescu din *Codrule, codruțule* :

Numai omu=i trecător,
Pe pământ rătăcitor.
Iar noi locului ne ținem,
Cum am fost, așa rămânem,
Codrul cu izvoarele . . .

Eterna natură, în poezia lui Macedonski, îi împrumută ceva din nemurirea ei și omului.

Preocupările și problemele din *Scrisorile* lui Eminescu sânt tot mai asemănătoare cu cele din *Noștile* lui Macedonski.

În *Noaptea de Martie*, regretul poetului c'a venit pe lume : „Și să-mi las nemărginirea ca să intru 'n mărginit“, pentru ca să se zbu=ciume în această viață, de care=i nemulțumit, pân' ce moartea îi aduce salvarea :

Să încetez să mai fiu timpul și să nu mai fiu nici locul
Și să pot să fiu din toate fără ca să fiu nimic.

Este și la Macedovski un fel de *Nirvană* către care a râvnit și Eminescu. E credința că moartea aduce o descătușare de sub tirania timpului și spațiului din lumea fenomenală, concepută de Kant.

Credem că acest relativism kantian n'a putut să vie în poezia lui Macedonski decât prin sursa eminesciană, Macedonski neavând decât cultură franceză și nici decum una temeinică-filosofică și mai ales nu germană, cum o avea Eminescu.

E și la Macedonski acel „dureros de dulce“ amestec al pasiunilor :

Și veninu=amărăciunii îl voi bea chiar din plăceri.

E și la Macedonski acel chin de a nu ști care=i scopul ultim al vieții :

Cel puțin de=am ști ursita ce îndeplinim în lume...

Naștem oare pentru=a naște și trăim ca să trăim ?

Sau tot scopul nostru este să lăsăm mereu în urmă,

Prin copiii care=i naștem, alte umbre ca și noi,

Ce 'n pusturile vieții, însemnează câte=o urmă

Ștearsă de furtuna vremii sau de alte urme noi ?

Dar cât de plastic și totuși cât de adânc l-a exprimat acest chin Eminescu, d. p. în *Scrisoarea I-a* ! Ideile lui Eminescu au adâncă rezonanță, stârnesc bogate asociații de o infinită varietate.

Probe : atâtea studii și interpretări sugerate de această adâncime și variație de gândire și simțire din opera lui Eminescu. Pe când la Macedonski, chiar când ideea e oarecum asemănătoare, totuși dânsa se prezintă nudă, fără elementele sugestive, atât de ample la adversarul său.

Chiar și brutal=realista *Noapte de Februarie* a lui Macedonski amintește de satirizarea tineretului viciat „la Paris, în lupanare“ din *Scrisoarea III*. Tot atât de eminescene sânt și versurile din *Noaptea de Ianuarie* :

Tineri care, din femeie, v'ați făcut o zeitate...

sau atunci când satirizează pe parveniți :

Faceți salturi de paiate pe frânghie sau pe sârmă

N'am cu voi niciun amestec, căci în lume de=ați trăit,

Este o satiră 'ntreagă faptul că v'ați zămislit.

Îi vedem deci pe *saltimbacii* lui Eminescu și pe toți aceia de=spre care poetul spusese că „i=i rușine omenirii să vă zică vouă oa=meni“. Imitația atinge la Macedonski gradul de pastişă, cu atât mai evidentă, cu cât observăm că și *Noaptea de Ianuarie* a apărut tot în „Literatorul“ din 1882, după *Scrisorile* lui Eminescu. Și *comedia vieții* o găsim în aceeași *Noapte de Ianuarie* :

Căci, firește, viața este tot ciudată comedie

Care=amestecă 'mpreună și dureri și bucurie...

Preocuparea de trecutul egiptean o găsim și la Macedonski în *Ospățul lui Pentaur*.

Conceptia despre poet, formulată de Macedonski în poezia *Avânt*, se poate aplica și lui Eminescu :

Lirismul și satira se joacă pe-a lui frunte
Ca fulgere desprinse din foc dumnezeesc,
Nou Moise, el se urcă atunci pe vârful de munte
Și alte legi sădește în sufletu-omenesc.

E ceva și din *Moise* al lui Vigny, din care câteva urme sânt și la Eminescu. Întreaga poezie *Avânt* e de altfel, un fel de artă poetică menită să-l contrabalanseze pe Eminescu din *Criticilor mei*. Dar, pe când Eminescu insistă asupra introspecției autoanalitice, Macedonski se raportează mai mult la puterea intuiționistă a poetului.

Dar, oare, semnificația simbolică a Emirului din *Noaptea de Decembrie* nu e aceeași cu a *Luceafărului*? Și cât de exotic e acest Emir sub cerul său ecvatorial, și cât de autohton e *Luceafărul* îndrăgostit de o fată „ca 'n povești"! Câtă adâncime și totuși câtă simplitate la Eminescu ; câtă adâncime interioară și cât cosmos extern în acest unic *Luceafăr* ! La Macedonski, numai descriere, somtuoasă, e drept — dar numai descriere de natură — și atât !

Ca o continuare la *Noaptea de Noemvrie*, Macedonski publică în „*Literatorul*“ (III, 7) un pamflet : *Viața de apoi (I-a fază)*, în care, din trupurile celor morți răsar diverși scaieți :

Greoiul Eminescu poet din școala nouă,
Era într-o ciupercă schimbat ca să nu-l plouă!

Dar chiar și 'n acest pamflet, Macedonski, făcând critica socială din punct de vedere liberal, ajunge imitatorul poetului *Scrisorii a III-a*, care debitase aceeași critică, firește din punct de vedere conservator :

Notați...

Că tac de-o Boerime neroadă și slăbită
Ce nu-și cunoaște țara, nici limba moștenită,
Ce n'a știut să meargă când secolul n'a stat...

Eminescu a criticat, mai ales în articolele politice, o prea rapidă și superficială asimilare a liberalismului european de către pătura burgheză *superpusă* ; Macedonski caută să facă politică în versuri prozaice, lipsite de plastica vehementă a adversarului, criticându-i pe conservatorii retrograzi.

Pamfletul *Viața de apoi* se termină iarăși cu o grațiozitate la adresa adversarului:

...Dar se cam plânge bulgarul Eminescu
Căci el ar vrea să fie în pielea lui Stăncescu...



VERONICA MICLE

Eminescu era schimbat, după moarte, într'o ciupercă, iar Stăncescu, în măgar! Acest pamflet e socotit de recentul editor al operei lui Macedonski „poemă satirică“ (I, 404)!! Nu știm, zău, dacă asemenea prozaisme pot forma obiectul unei poeme, dar știm că adversarul lui Macedonski, chiar când e vehement, nu cade în pamflet și'n proză!!

Într-o notă la pamfletul *Viața de apoi*, Macedonski spune c'a cetit *Noaptea de Noemvrie*, rugat chiar de Maiorescu, într-o serată literară, la care asistau Hașdeu, Alecsandri și: „d. Eminovici («citiți Eminescu, vă rog»), Bulgarul care în *Timpul* mă injură zilnic, în modul cel mai grosolan“ (cf. T. Vianu *Opere* I, 406 Ed. Fund. Reg.). Desigur Eminescu l-a fi criticat și persiflat, dar în articole politice, nu 'n poeziile sale din „Convorbiri literare“ și nu în exhibiții atât de... „grosolane“ ca cele ale lui Macedonski!

Cu toate acestea, dacă Macedonski ar mai fi frecventat cenașul lui Maiorescu, *dacă ar fi avut posibilitatea intelectuală să-l cunoască obiectiv pe Eminescu*, dacă n'ar fi fost atât de orbit de ură și patimă, înșfârșit, dacă ambii n'ar fi făcut parte din două tabere politice adverse, ar fi descoperit nu numai că trebuie să-și stimeze adversarul, dar chiar să-i fie recunoscător pentru anumite surse de inspirație...

În cazul acesia însă ar fi trebuit să-și revizuiască multe din afirmațiile și atacurile sale, ca d. p. aceea când insinuă că Eminescu „n'a fost decât un plagiator aproape din cuvânt în cuvânt al poezilor germani“ sau: „În realitate Eminescu rămâne plagiator, stricător al versului și al limbii și o rușine pentru epoca actuală“ („Forța morală“ sub pseudonimul *Luciliu* 1902).

Considerând că'n opera lui Macedonski descoperim un conglomerat de influențe neasimilate ca: romantism, simbolism=instrumentalist, ba chiar și realism și eminescianism, nu știm, zău, dacă nu i-am putea aplica, cu mai multă dreptate, lui însuși învinuirile pe care le atribuia lui Eminescu. În orice caz e interesant de precizat că măcar unul dintre aspectele poeziei lui Macedonski e un eminescianism împrumutat, chiar în pofida unei ireductibile adversități...

Aurel Vasiliu

A murit iubirea...

O visul meu cel mai slăvit,
Frumos și cel din urmă,
Așa cum dulce te-ai ivit
Te stinge și te curmă.

Căci e de mult de când am pus
Înimii mele pază,
Și mult mai mult de când i-am spus
Iubirii să nu crează.

Și prea târziu să mai aprind
Azi dragostei făclie,
Și'n mintea mea să mai cuprind
O dulce nebunie.

Destul c'o clipă l-am iubit,
Și o clipă i-am dus dorul,
Te slânge vis cum te-ai ivit
Stângându-mi și amorul.

Veronica Micle

(După vol. *Dragoste și poezie*, ed. O. Minar 207).

Somnul, vameș vieții

Ideea somnului ca icoană a morții, *imago mortis*, din *Se bate Miezul Nopții*¹, Eminescu o întâlnește și în folclorul românesc. Colecția de proverbe a lui Iordache Golescu, pe care poetul o studiasese adânc², dă câteva prețioase analogii pentru acest *sexenar* eminescean. Iată, de pildă, cât de interesante se dovedesc atari sentențioase comparații populare editate de Iuliu Zanne în monumentalul său op *Proverbele Românilor*:

„Somnul pilda morții“³. — „Somnul cu moartea frați gemeni s'au născut“⁴. — „Somnul pe om l-adoarme și ca un mort l-arată“⁵. — „Cel ce doarme fără visc, seamănă ca un mort“⁶.

Din aceste premise populare deci, intuiția eminesceană prezintă rezultatul tentației adormirii:

„De căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte“...

Căci în asemenea situație, *viața* nu mai este *vie*. Compari *ex-presiile adormire, adormiți întru Domnul*, de circulație general-românească (cu semnificația eufemistică *moarte și răpăusați*), și te convingi că iarăși spiritualitatea specific-națională oferă cele mai bune comentarii pentru gândul eminescean: „S'aseamăn între-olaltă viață și cu moarte“.

Maximele folclorice din colecția aceluiaș Golescu reflectă sumbrele imagini ale somnului:

„Viața se înțelege cât omul este viu, somnul pe om îl arată ca când nu ar fi viu, d'aceea somn mai puțin, ca mai mult să trăim, că câtă vreme nu dormim, viața o socotim“⁷. — Cu somnul să te lupți ca să nu te supuie, că din viață îți taie pe cât lumina nu o vezi“⁸.

Lupta cu nesomnul din cauza cutropirii gândurilor e semnalată lapidar și de literatura populară:

„Când aștepti pe oarecine,
Somnul fuge de la tine“.

1. Cfr. Leca Morariu, *Eminescene*, Cernăuți 1927, pg. 7—8.

2. Cfr. D. Murărașu, *Eminescu și literatura populară în M. Eminescu, Literatură populară*, Craiova, pg. 50—51.

3. Iuliu A. Zanne, *Proverbele Românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia*, vol. VIII, București, 1900, pg. 536.

4. Ibid. 535.

5. Ibid. vol. IX, (1901), pg. 148.

6. Ibid. 148.

7. Zanne, op. cit. vol. VIII pg. 535.

8. Ibid.

De aici se ivește acea *sdrumicare* corporală, redată de un proverb (Zanne, ibd.) printr'o expresie cunoscută limbajului eminescean :

„Ca somnul cât de mic, nimic alt mai rău trupul ți-l *sdrumică*“.

Dar limba poetică populară se străvede limpede într'al doilea vers al poeziei eminescene :

„Și somnul vameș vieții, nu vrea să-mi ieie vama“.

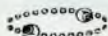
— căruia-i corespunde liricul proverb (Zanne IX, 148) :¹

*Somnul, ca vameșul,
viața pe jumătate
ne-o dă la o parte.*

Nu rămâne umbră de'ndoială că acesta-i izvorul principal de inspirație din *Se bate Miezul Noptii*.

Eminescu, contemplând frumusețea și profunzimea imaginii poetice populare ce prezintă *somnul ca vameș dintre viață și moarte*, în perfectă armonie cu sensul creației folclorice, scrutează, în mod original problema existenței, insinuată spiritului său într'un neliniștit miez=de=noapte. Reprezentarea acestui moment prin personajul Miezul-Noptii din mitologia noastră populară, după cum arată Leca Morariu², înoadă și mai organic intuiția eminesceană de contingentele naționale cu care fuziona poetul³.

Petru Iroaie



Pe-al meu gând . . .

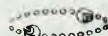
*Pe-al meu gând, să fiu în stare
Eu cu lanțuri l-aș lega,
Și de voie, de nevoie,
Poate s'ar astâmpăra.*

*Căci el fără de-a mea știre
Pururea este pribeag,
Iar de-l caț, văd că la tine
A zburat iară cu drag.*

*Si ce simt atunci, nu știu ;
Însă eu, gândului meu,
De-aș putea aripi i-ași pune
Să-l ajut în zborul său . . .*

(După vol. *Dragoste și poezie*, ed. O. Minar, 117).

Veronica Micle



¹. Pentru desăvârșita-i poezie, acest proverb este citat și de N. Iorga în *Literatură populară din Istoria literaturii românești*, vol. I. ed. 2-a, București 1925, pag. 85.

². Leca Morariu, *Eminescene*, 5—7.

³. Cfr. P. Iroaie, *Sensul folcloric în poezia lui Eminescu*, „Convorbiri Literare“ LXXII (1939), pg. 959—960.

Multe și mărunte...

Folcloristul Eminescu. — Pentru pag. 37 din „Însemnări ieșene“ An. IV vol. XII Nr. 10 din 1 Oct. 1939 — să nu uităm însă că „înclinarea înăscută a lui Eminescu pentru creațiile poporului“ ne-o mărturisește nu numai V. Bumbac și Șt. Căcoveanu ș., ci însuși poetul — așa cum arătam noi în *Eminescu, Note pentru o monografie* 1932, 15—16; deci: în *Sonetul* (din 1879—1883)

Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n'or să vie iară,
Căci nu mă'ncântă azi cum mă mișcară
Povești și doine, ghicitori, eresuri
Ce fruntea-mi de copil o'nseninară
Abia'nțelese, pline de'nțelesuri...

— în „postuma“ *Un roman*, datată 1865—1867 (ed. *Poesii postume* 1908, 35 ș. u.), unde poetul, „revede tinerețea cu ochii sufletești“ ai unui tânăr „în visuri adâncit“:

O babă, ce atâtea povești știa cât fuse
Tovarășă în viață-i, pe el l-a învățat
Să tâlcuiască graiul și-a pasărilor spuse
Și murmura cuminte a râului curat —

— în paginile autobiografice din *Geniu pustiu* (ed. 1904, 32): „Pe urmă am plecat la țară, la o moșioară a părinților mei, unde am petrecut o vară frumoasă, plină de povești și de cântece bătrânești“; —

sau în această mărturie directă, din scrisoarea adresată la 1831, surorii sale Henrieta: „E mult de atunci, Henrietă, de când eram mici de tot și ne spuneau moșnegii povești“ (rev. „Drum drept“ 1914, 111).

Și apoi în scrisoarea din 8 Nov. 1874 către Veronica Micle: „Cronicele și cântecele populare formează în clipa de față un material din care culeg fondul înspirațiunilor. Cred că voi putea ceti în salonul Dv. o poezie, având un subiect cules, din acest material“ (v. O. Minar, *Cum a iubit Eminescu* ed. II 45, ed. III 39).

N. B. — Subiectul „din acest material“ poate să fi fost *Călin* (publicat în „Convorbiri literare“ din 1 Nov. 1876), cu multe aderențe pentru Veronica, între cari mai ales versurile:

Nu-ți mai scurge ochii tineri, dulcii cerului fiastri,
Nu uita că'n lacrimii este taina ochilor albastri...

Iar riposta Veronicăi, înfrigurată de aceeași tănuită iubire, bănuim cum trebuie să fi fost din rânduri ca: „Privirea ta, în fine întreaga ta ființă, față de mine, nu dovedea decât iubire. Erai așa de puțin stăpân pe tine, încât cel mai prost om își dedea seama că ești îndrăgostit de mine; deaceea, nu trebuia oare ca să dau o desmințire și să ascund ochilor scrutători reciprocitatea unei dragoste tot așa de mari?“... (Minar, *Cum a iubit Eminescu*, ed. II 54—55, ed. III 45).

* * *

Eminescu „și Leopardi“... — Bizuindu-se (iarăși!) pe *strâmta și strâmba formulă pusă în circulație de autoritatea lui Maiorescu*¹⁾: „În mod obișnuit, se știe

¹⁾ Cum ziceam noi în Buletinul „Mihai Eminescu“, An. X 1939, 81.

că atât Eminescu cât și Leopardi nu iubesc o anumită femeie, ci *femeia*¹⁾. Fiecare a întrezărit în mintea lui un ideal de care ei sânt siguri că nu-l vor întâlni aici pe pământ" (Însemnări ieșene" An. IV vol. XII 86), d=1 Nicanor Rusu, în articolul *Coincidențe : Eminescu și Leopardi* (ibidem) se trudește să pună în paralel anumite aspecte din poezia celor doi mari îndurerați, cari, incidental și foarte incidental, se apropie în poezia expresiei.

* * *

Eminescu sufler la Teatrul Național, București. — Revista „Cuget Clar“ An. IV 335 (Nr. 21 din 30 Nov. 1939) reproduce după „foiletonul unui ziar bucureștean“, următoarea atât de prețioasă recomandare, cu care marele Mihail Pascaly (pela 6 și 7 Sept 1868) îl prezenta pe Eminescu directorului general al Teatrelor :

Domnul meu,

Îmi iau libertatea să-ți recomand pe aducătorul acestei epistole; om al literelor și bun Român. Domniei-tale dar ți-l recomand. Este un strein Român din Moldova, cu studiile terminate la Cernăuți; foarte cult, foarte studios, cu cunoștințe minunate de literatură germană și română. Este sărac și pe drumuri; l-am avut sufler cu mine. Pe lângă știință, este laborios, activ, exact și foarte cum se cade. Dacă vei putea, să-i acordezi locul de al II-lea sufler, cu toate că poate fi foarte bun pentru locul întâi; i-ai face lui un mare serviciu, un mare bine, care ar fi prin drept acordat unui tânăr inteligent, capabil și care vă va datora mult, căutând a se face demn de susținerea ce-i veți acorda — împlinind o santă datorie. Primiți încredințarea respectelor mele celor mai profunde.

Devotat M. Pascaly

Reținem deci din prețioasa parte a lui M. Pascaly (care trebue văzut așa cum l-a văzut Bogdan-Duică în Bulet. „Mihai Eminescu“ An IV 1933, 22) : *om al literelor și bun Român; foarte cult, foarte studios, cu cunoștințe minunate de literatură germană și română; sărac și pe drumuri; laborios, activ, exact și foarte cum se cade...*

* * *

Artistismul lui G. Jim Călinescu. — Documentară pentru mirifica intuiție „artistică“ a lui Jim, care, în fie-iertata „Românie literară“ a lui Liviu Rebreanu, se autoportreta chiar plastic (d. p. în Nr. 16 din 4 Iunie 1936), semnându-și proba de „comunitate sufletească cu artele“ : 1932, G. Călinescu, *autoportret*, — și care, tot acolo, făcând atâta caz de a d-sale „comunitate sufletească cu artele“, fopina că bietul Leca Morariu rămâne „om greoi la înțelegere, fără nici o comunitate sufletească cu artele“, — miopia călinescă întru cele ale artei se ilustrează din nou, în ed. III-a din *Viața lui Mihai Eminescu*, unde clișeul VI ne înfățișează un atât de evident, pseudo-Eminescu „la 16 ani“, chip apocrif, de mult acu respins de noi ca ultra-non-Eminescu !

* * *

G. Călinescu desființat prin sineși. — *Steaua* care „era pe când nu s'a zărit“ și pe care abia azi o vedem când nu e, adevărata *Stea=Eminescu*, atât de astrală în toată superioritatea ei, n'a putut fi cruțată (grație orientării d-lui Al. Rosetti întru cele ale lui Eminescu!) nici de a III-a ediție G. Călinescu, *Viața lui Mihai*

¹⁾ Aproape textual, cuvintele celui ce s'a instituit continuator al lui Maiorescu, G. Ibrăileanu, în *Note și impresii* 1920, 181 : „Eminescu nu cântă incidentele unei iubiri, ci iubirea ; nu cântă farmecele unei femei, ci femeia“...

Eminescu. Ediția a treia, revăzută 1938! — *Revăzută*, cum? Ne-o spune herostraticul autor într-o formulă cât se poate de semnificativă: „Schimbările (scilicet din ed. III) nu *sunt*¹⁾ fundamentale, dar *sunt*¹⁾ atât de numeroase, încât *suntem*¹⁾ îndreptățiți să anulăm celelalte ediții și să nu mai răspundem științificește decât pentru cea de față, care nu încetează prin asta de a fi și ea perfectibilă” (442) ... Si nu ne înșelăm însă! Calomnia continuă și'n această a III-a încă *ne-anulată* ediție, care „nu încetează prin asta de a fi și ea perfectibilă” ... D. p. — exact ca'n ediția I și II — și cam în tonul faimosului Al. Grama²⁾: „Eminescu era un tip sexual veneric, adică stăpânit mereu de obsesia funcțiunii erotice, căutând dragostea, nu femeia ... El este străfulgerat principal de orice femeie” (319); „Pentru Eminescu iubirea este un leagăn de desfătări venerice” (319—320) și chiar „idealitatea” lui Eminescu, în iubire, „nu e un simbol cu aripi, nici sensibilizare a aspirațiunilor spirituale, ci un minimum de cerinți carnale” (320); „Eminescu este stăpânit de o insatisfacțiune erotică, obișnuită la indivizi normali³⁾ și invers proporțională cu puterea de abstracție pasională” (320). Încât „Eminescu pentru care dragostea este exclusiv posesie⁴⁾ și amplexiune”⁵⁾ (322) e „de o concupiscentă atroce” (325)! ...

... Pe când ediția a IV-a, a V-a ... , d-le Al. Rosetti?!!

Adaos. — Si de ce n'am evidenția nevolniciile aceluia G. Călinescu care se erijează chiar în „critic” al lui Eminescu⁶⁾. Așadar — câteva dintre virtualitățile stilului călinesc (dupa romanul d-sale autobiografic *Cartea Nunții*)! *Repetarea molestă*: „Spre a nu vedea. Jim se întoarse ... spre fereastră” 14; „Un păianjen ... își dădu drumul pe un fir ... Baba dădu să iasă în grabă” 29; „un miros ... de gaz aerian, ce venia dinspre teigheaua de tablă, ce ținea loc de ...” 95; „Vera îl aștepta la 6 la șosea” 198. La fel, aceeași analfabetă repetare în *obstinația* (cuvântul e și el pasionetă călinescă; cf. 118, 228) *obsesiei lexice*: abandonat 26, se abandona 190, 194, 320; adumbrit, 195, adumbrindu-se 241; bicepsii 69, 316; concupiscentă⁶⁾,

1) Nevolnicia repetării moleste e și dânsa una din caracteristicile stângaciului G. Călinescu — vezi *Adaosul* dela finea acestei încondeieri.

2) care în poezia erotică a lui Eminescu n'a văzut „absolut nimic alta decât simțul sexual sub formă de amor” (vezi acest Bulet. „M. Em.” pag. 139).

3) Singura modificare față de ed. I și II unde cetim: „indivizi comuni”!

4) Alte pasionete ale lui G. Călinescu; cf. *Cartea nunții*: „Se voi ridicată în brațe ... îmbrăcată și desbrăcată, în sfârșit sub stăpânirea unei puteri mari, posesive” (176); „Ele îi povestiră cum le iubesc bărbații lor, ... cum le posedă și ce le șoptesc, ce simt ele în timpul copulațiunii” (325); „De câte ori nu se abandona nase la amplexiuni asemănătoare” (320).

5) D. p. în acea arh-regretabilă colaborare a sa la marea *Enciclopedia italiană*, unde în loc să fie revelată uimitoarea primordialitate a fenomenului Eminescu, se insinuă — ca la te-miri-ce imitator — că „poesia lui E. s'a alimentat din romanticismul francez” (al lui Vigny, Lamartine, Hugo!!) „și mai presus de toate din cel german” (al lui Lenau, Heine, G. Keller!!); că filosofia lui E. „apare super-ficială”; că „poesia satirică apare (iarăși: *apare!*) violentă și prozaică, iar cea erotică facilă și prea cantabilă”; că „romanul (romanul!) *Geniu pustiu* e cunoscut și'n străinătate”!!! (Vezi articolul *Invectivă italiană față de Eminescu* în *Buletinul „Mihai Eminescu”* 1939, 31—33).

6) De altfel p. pomenita concupiscentă atroce a lui ... Eminescu ... sunt caracteristice pasagii ca acestea: „— Ai dreptate, Vera mea! — zise Jim, sărutându-i ombilicul și mângâindu-i vintrele, — vreau și eu ca în micul tău uter să se miște un copil! — Vino! — șopti Vera, întinzând cu nerușinare mâna spre pântecul lui. Și ca un animal de câmp, răsculat de foșnetul excitant al ierburilor, Jim cuprinse pe Vera și se urcă pe ea” (330). — Sau: „— Vezi tu — zise el, mângâindu-o pe păr

16, 323, concupiscent 317; cruditate 13, 317; euforie 220, 228; evasare 12, 50, evasat 23, 182; extincție 332, 336, extincțiune 109, 341; fandez 68², 80, 261, fandare 80, 104; felidă 264, 300; fetid 147, 318; hieratic 84, 118, 192, 193, 198; hirsutenie 141, hirsut 304, 326; icter 283, icterian 43; indicibil 26, 177, 201, 238, 366; interstii 246, 363; îmbufnare 128, 130, îmbufnat 53, 173, 254, se îmbufnă 293; împulberat 29, 119, 336; jălălnic 39, 347, 357; lividitate 13, 195, 254, 345; livid 19, 42, 170, 310, 328; mușijă 13, 158; placid 9, 10, 15, 81, 314, placiditate 14; plângăreț 38, 59, 154; rafaclit 20, rafaclitic 81, 200; rictus 14, 17; rotula 10, 240; salin 137, 143; salivă 26, 104, 320; seniorial 54, 159, 282; superficial 9, 145; viscere 167, 318, 319, 329, 367, visceral 140, 365. — *Eufonia*.. *cacofonică*: „strică casa oamenilor“ 152; „să facă ca“ 217; „să=și facă carieră“ 292; „mi-e frică ca“ 353. — *Articolul nehotărît abuziv*: „într'un mod excesiv“ 363 (în loc de: *in mod excesiv*). — *Uciderea iluziei literare* cu rudimentarul *nu se știe* din fraza: „Vera... ridică spre Jim ochi recunoscători, nu se știe, dacă pentru favoarea obținută sau pentru...“ 124.

N. B. — Faptul că narcisistul Jim Călinescu s'a autobiografiat aici, îl cetim și dintr'o frază ca: „Jim simți tot ridicolul lui, provenit numai din prea marea încredere în sine“ (196). — Iar munificența lui Gh. Călinescu de a-i dăruii lui Eminescu propriile sale călineștene trăiri, din paralele ca: „Jim ieși din baie înviorat ca un armăsar tânăr tăvălit pe iarbă“ (71) și — „din punct de vedere al culturii simțurilor (Eminescu) este un preistoric, ce zicem, un animal inocent și sănătos care, asemeni armăsarului, își aruncă necurătenia pe iarbă ce-o paște. Aceasta și explică prietenia strânsă cu acel bivoli de geniu, care se numește Ion Creangă“ (*Viața lui Mihail Eminescu* ed. III neanulată, 150)!...

Leca Morariu

* * *

Eminescu în muzică. — Completând (și cu precizări!) bibliografia din *Omagiu lui Mihail Eminescu* 1909, 213—214 și din N. Zaharia, *Mihail Eminescu...* 1923, 447—449, semnalăm următoarele (firește, numai aproximativ cronologic): 1. Gh. I. Mugur, *De=oi adormi curând* în fascic. *George I. Mugur, Piese chorale pentru folosul claselor d'ansamblu din școlile secundare*, București 1887; 2. Eugeniu J. Ceacovschi, *S'a dus amorul* (voce și pian), București, Edit. Const. Gebauer; 3. Arthur Bartsch, *Și dacă ramuri bat în geam* (voce și pian) Op. 10, Buc., Ed. C. Gebauer; 4. Tudor Flondor, *Somnoroase păsările*: a) cor bărb. în *Colecțiune de coruri... edată de „Armonia“*, Cernăuți 1886; b) (voce și pian); 5. Emil Monția, *Se bate miezul nopții în Cântece pe voce și piano* III, Sibiu; 6. E. Monția, *Peste vârfuri...* (sopran solo și cor mixt) Arad; 7. La O. Minar, *Eminescu comemorativ*, Iași (1909), facsimiliate următ. piese p. voce și pian: a) E. Caudella, *Se bate miezul nopții*; b) G. Stephănescu, *Și dacă ramuri...*; c) E. Mezzetti (1909), *Cântec de sirenă (?)*; d) G. Scheletti, *Ce te legeni, codrule ?*; Iancu Filip, *Vezi rândunelele...*; 8. Mih. Gr. Poslușnicu, *Crăiasă alegându-te...* (cor. mixt) în „Cuvântul nostru“ (Botoșani) An. IV, Nr. festiv 6—8 din 28 Iunie 1929; 9.—11. Trei piese (p. voce și pian) de Șt. Ionescu=Milano: „Ca floarea de cireș“,

și sărutându= (unde ?), — aci în viscerele tale este principiul universal al Facerii! Câtă vreme tu vei rodi, universul există... — Vera îl privi cu cea mai profundă recunoștință și întinzând instinctiv mâna spre sexul lui, șopti: — Jim, te iubesc ca pe nimeni pe lume!... Te iubesc fiindcă tu m'ai rodit! —“ (367)!

„Mamă, dulce mamă“, „Lacul codrilor“; 12. Sabin V. Drăgoi, *Doina*; 13. August Karnet, *Peste vârfuri...* (voce și pian), Suceava 1933 (Colecția „Făt frumos“ Nr. 1.); 14. Al. Zavulovici, *Și dacă ramuri...* (voce și pian) Cernăuți 1934.

Utile și informațiile date (în citatul Nr. comemorativ din „Cuvântul nostru“ pag. 35—38) de M. Gr. Poslușnicu: *Poezia lui Eminescu în muzica românească*.

În manuscris noi mai posedăm: 1. Scheletti-Mezetti, *Ce te legeni, codrule?* p. tenor solo și cor mixt (sopran, alt, tenor, bariton, bas); 2. Aug. Karnet, *Între păseri* (voce și pian).

Octavia Lupu-Morariu

* * *

O, rămâi! — ...după Septimiu Popa, *Blajul și Eminescu* („Adevărul literar“, Ser. II, An. II, Nr. 49 Dum. 30 Oct. 1921, pg. 3) ar fi fost inspirat de lacul-gură de vulcan stins *Cherețu* de lângă Blaj, care fusese de multe ori cercetat de tânărul Eminescu.

Analiza critică desprinde totuși altă impresie. Cadrul personificat al pădurii și „vuetul de valuri“, „lacuri“ (care nu se suprapun informației de mai sus), trimis, prin versul 26, în care se întreabă amintirea copilăriei, tot la Ipotești, așa cum asociază Leca Morariu, *Din copilăria lui Eminescu* („Cuvântul Nostru“ Botoșani, An. IV Nr. 6—8 din 8 Iunie 1929 pg. 15—16 și *Eminescu* 1932, pg. 11—13).

A. Z. N. P.

oooOooo

CRONICĂ

Monument Eminescu. — Până să-l avem și chipul plastic al adevăratului Eminescu¹⁾, un crainic al Bucovinei lui Eminescu, al Bucovinei cu Călineștii din cari ni s'au obârșit Eminovicenii, al Bucovinei slăvite de Eminescu cu osebită luare-aminte:

N'oi uita vreodată, dulce Bucovină,
Geniuși romantic, munții în lumină,
Văile în flori...

— al Bucovinei, care și'n seriozitatea cultului Eminescu tot Bucovină stăruie a fi, un crainic al Bucovinei deci, I. E. Torouțiu, ne-a dăruit, din autoritatea morală a cărturarului Torouțiu și din munificența unicului mecen Torouțiu, alt, mai urgent monument—Eminescu: VOALUMUL comemorativ al *Convorbirilor literare*, bibliu care astăzi pentru atâtea neamuri ale globului vestește cuvântul despre valoarea dominantă Eminescu: „Poet și militant în acelaș timp“ (1666), al cărui suflet „ne apare mai curând ca sufletul unui luptător prin excelență, decât al unui înfrânt al vieții; aduce mai curând a vovod pământean și dârz, care domnește peste credința și limba gloatei sale, cititorindu-i steaua și destinele“ (1667). Unul dintre Aceia cari „au urmat calea până la rug, asemeni unui Giordano Bruno, Galilei, Hus, Horia“ (1666).

¹⁾ Și cine știe când și ori de l-om avea! (Vezi Buletinul „Mihai Eminescu“ X 1939, 88).

Din ce vaste depărtări ni se înfățișează apoi în acest amvon — Eminescu (cu scrisul, cu imagini și cu facsimilii) aplecarea noroadelor la pedestalul Eminescu: „Și astfel din țara crizantemelor, Japonia, până'n America, din nordul lui Ibsen până'n Ellada, din țările marilor civilizații ale Apusului: Franța, Germania, Anglia, Italia, până'n Damascul Arabiei, fruntea lui Eminescu, încununată cu laurii geniului Românesc și însângerață de spinii cununii lui Christ, poartă și va purta în veci numele de Român” (1676).

Și iată=l Monumentul=Eminescu de care mai ales avem nevoie !...

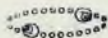
Elena Popescu

* * *

Bucovina — lui Eminescu. — Cum presa actuală e'n slujba lui Marte, cam jinduim după știri culturale... Știm prea puțin despre provincie. Dela Suceava, două conferințe: Victor Morariu, *Romantismul lui Em.* și Leca Morariu (8/X) *Eminescu.* — Știri vrednice, din jurul Universității Caroline. La 15/VI, comemorare festiv=solemnă, cu slujbă în Capela teologilor, săvârșită de profesorii teologi, apoi, în Aula Universității, de față fiind Rezidentul Regal Gh. Flondor, cuvântările d=lor decan Teofil Sauciuc=Săveanu și prodecan Leca Morariu: *Eminescu* (publ. în „Conv. lit.” 1939). În *Săptămâna pedagogică*, la 27/VI conf. Leca Morariu, *Eminescu*. La Universitatea populară „N. Iorga” (Vălenii-de-Munte), în 17/VII: Leca Morariu, *Eminescu*. Prin *Institutul de literatură* dela Carolina Cernăuțeană un întreg ciclu: I. *Săptămâna Eminescu* cu conf. d=lor prof. univ.: 1. Leca Morariu, *Eminescu și Veronica Micle* (publ. în Bulet. „M. Eminescu” X 1939) la 11/XII; 2. I. D. Ștefănescu, *Amintiri d. Em. în casa lui Vlahuță* la 14/XII; și 3. Al. Ieșan, *Reflexiuni din actualitate pe marginea lui Em.* (vezi acest „Făt=frumos”, 132) la 16/XII; II. *Obișnuitele ședințe lunare sau extraordinare*: 1. La 2/XI Leca Morariu, *D. Caracostea, Arta cuvântului la Em.* (emfatică prezumție sterilă) și Petru Iroaie, *Paralelisme sici-liene la Eminescu* (cf. Bulet. „M. Eminescu” 1939, 82); 2. La 7/XII Aurel Vasiliu, *Asemănări între doi adversari: Eminescu și Macedonski* (publ. în acest „Făt=fr.” 145) și P. Iroaie, *Somnul vameș vieții...* (publ. în acest „Făt=fr.” 153). În șed. extraordinară din 15/XII: Adrian Fochi, *Eminescu în versiunea italiană a d=lui R. Ortiz* (insuficiențele și chiar denaturările acestei „prime” traduceri it.).

În semnul=Eminescu, *Institutul de literatură* Cernăuți a publicat recent: Fascic. 2 — N. Tcaciuc=Albu, *Geneza poeziei „Somnoroase păsărele”*; fascic. 7 — Corneliu Gheorghian, *Eminescu și pictorul Bucevschi*; fascic. 8 — Leca Morariu, *Eminescu și Veronica Micle*.

L. Bardeș



REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
CERNĂUȚI, str. Munteniei 14

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

În Țară : 200 lei pe an

În Străinătate : 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

CUPRINSUL :

- Leca Morariu . . . La steaua care-a răsărit . . .
M. Eminescu . . . Cătră Veronica Micle (Versuri)
Gh. Bogdan-Duică . Eminescu și Rossi
M. Eminescu . . . Cătră Veronica Micle (Versuri)
Victor Morariu . . . Prima traducere germană a „Luceafărului“
Artur Bosch . . . Mondhell ist die Nacht (trad. din Eminescu)
I. și Ch. . . . Reflexiuni din actualitate pe marginea lui
Eminescu
Veronica Micle . . . Singură (Versuri)
Gh. Bogdan-Duică —
M. Eminescu . Scrisoare-ziornă a lui Eminescu (febr. 1878)
Veronica Micle . . . Ar fi destul . . . (Versuri)
Aug. Z. N. Pop . . Reamintindu-l pe Al. Ciocan și pe Aron
Densusianu
Georg Drozdowski . Warum wiegst du dich o Wald ? (trad. din
Eminescu)
Aurel Vasiliu . . . Asemănări între doi adversari
Veronica Micle . . . A murit iubirea . . . (Versuri)
Petru Iroaie . . . Somnul, vameș vicții
Leca Morariu, Octavia
Lupu-Morariu și A. Z.
N. P. Multe și mărunte . . .
Elena Popescu și L.
Bardeș Cronică

Bogăție de material unică în
paginile 723—1678 din
„Convorbiri Literare“ LXXII 1939

BIBLIOGRAFIE

„CONVORBIRI LITERARE“

An. LXXII Nr. 6—9, Iunie—Sept. 1939

Director : I. E. TOROUȚIU

Comemorându-l pe MIHAI EMINESCU cu :

I. Eminescu în cultura și literatura națională : M. S. Regele Carol II, Cuvântare la Academia Română ; C. Rădulescu-Motru, Cuvântare la Acad. Rom. ; N. Iorga, Eminescu, creator de generații ; C. Rădulescu-Motru, Ce ne învață Eminescu ; I. Petrovici, Poezia filosofică la Eminescu ; Șt. Șoimescu, Eminescu pedagog ; Lecca Morariu, Mihai Eminescu ; Martha Bibescu, Lângă teiul vechi și sfânt... ; I. Găvănescul, Un Muzeu Eminescu la Iași ; C. Manolache, Originalitatea lui Eminescu ; Gr. Trancu-Iași, Unde ne sunt vizitorii ? ; Dr. C. Bacaloglu, Mihai Eminescu ; Grig. Pherekyde, Mihai Eminescu ; A. Cotruș, Mihai Eminescu ; R. Gyr, Lui Eminescu ; G. Murnu, Drum de sicile ; L. Dumitrescu, Închinare ; P. Radu, Lui Eminescu ; N. Petrescu, Eminescu, gânditor politic ; H. Teculescu, Eminescu și Ardealul ; Sc. Precăbă, Predomnanța națională la Em. ; T. Al. Munteanu, Eminescu și Evreii ; Pamf. C. Georgian, I. II și III ; Gh. Bogdan-Duică, Relativ la mediul Cernăuțean 1864—1865 ; Vasile I. Postucă, Bucovina stăruitoare întru cinstirea minunii M. Eminescu ; Eugen I. Păun I, Popasuri eminesciene în Cernăuți ; P. Iroaie, Sensul folcloric în poezia lui Eminescu ; Sc. Struțeanu, Elementul dionisiac... de inspirație eminesciană ; L. Diculescu, Scrisoarea II ; V. I. Postucă, ... paralelă între satirile lui... Eminescu și Gr. Alexandrescu ; Rom. Demetrescu, ... forme muzicale expresive într-o poezie de Eminescu ; Liviu Marian, Vocabularul poeziei eminesciene ; Lucrezia Kar, Femeia în opera lui Eminescu ; Barbu Theodorescu, Dela eminescianism la sămănătorism.

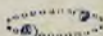
II. Eminescu în literatura universală : italiană, polonă, bulgară, albaneză, greacă, iugoslavă, maghiară, slovacă, arabă, engleză, rusă, suedeză, cehă, americană, japoneză, evreiască, germană, franceză, latină.

III. Documente : I. E. Torouțiu, Scrisoare inedită a lui Eminescu către Samson Bodnărescu (1876).

IV. Bibliografie : B. Theodorescu, Contribuție (foarte merituosă !) la o bibliografie eminesciană.

V. Pentru străinătate : I. E. Torouțiu și Alex. Ionescu prezentând valoarea dominantă a lui Em. în românește și'n traducere paralelă franceză, germană, italiană, engleză, polonă, rusă și maghiară.

VI. Ilustrații și facsimile : 47 la număr (Indicele din pag. 730 le scapă cele din copertă și pag. 933, 935, 937, 939, 940, 1132 și 1333) — între cari *Rugăciunea unui Dac* în arabă ; *Peste vârfuri* în japoneză și *Somnoroase păsărele* în ȳidiș — plus 8 clișee în pag. 1003, 1004 și 1006.



TIPOGRAFIA „GLASUL BUCOVINEI“
CERNĂUȚI

2243*

Prețul 60 lei

